

О Б Щ И Н А   Р У Д О З Е М

Програма за опазване на околната среда

РАЗДЕЛ „ Лечебни растения “

ПЕРИОД НА ДЕЙСТВИЕ: 2016г. - 2020г.

Съдържание

Списък на използваните съкращения и термини	2
1. Въведение	3
2. Кратка характеристика на общината	5
3. Нива на управление на дейностите с лечебни растения	9
3.1. Управление на дейностите с лечебни растения	9
3.2. Права и задължения на местните власти	9
4. Лечебни растения на територията на общината	10
4.1. Ред за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване.....	10
4.2. Информация за най-разпространените в община Рудозем лечебни растения.....	11
4.2.1 Описание	11
4.2.2 Местоположение на находищата. Състояние.....	16
4.2.3 Опазване на лечебните растения.....	17
4.2.4 Начини на използване на находищата	21
4.3. Пунктове за изкупуване на билки	22
4.4. Култивирани билки на територията на общината	23
4.5. Други ценни видове растения на територията на общината	23
5. Специален режим за опазване и ползване на лечебните растения	24
6. Ред за ползване на лечебните растения	25
7. Мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения	27
8. Изводи. Организация за изпълнение на програмата.....	29
9. Приложения	30

Списък на използваните съкращения и термини

ДГС	Държавно горско стопанство
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗГ	Закон за горите
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОСИ	Закон за опазване на селскостопанското имущество
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НПО	Неправителствена организация
ОБА	Общинска администрация
ОБС	Общински съвет
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОПООС	Общинска програма за опазване на околната среда
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите

1. Въведение

Настоящият документ е разработен като неразделна част на Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) на Община Рудозем, която е с период на действие 2016-2020 година. С него се актуализира разработената от ОБА и приета от ОБС гр. Рудозем на основание чл. 50, т. 3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) и чл. 79, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) Програма за „Опазване на биологичното богатство на община Рудозем“ (приета с Решение №101 от 26.02.2008 г.)

Основание за разработване

Лечебните растения са важна част от природните растителни ресурси и национално природно богатство. Те имат важно място в битата на повечето български домакинства, а през последните десетилетия добиват и важно икономическо значение. За да се опази и съхрани този ресурс, той трябва да се ползва устойчиво, в количества и по начин които не водят до трайно намаляване на генетичния или ресурсния им потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения.

Съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда.

България е единствената страна в ЕС, която има специализиран Закон за лечебните растения и две свързани с него наредби. Според изискванията на чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения към общинската програма за опазване на околната среда се разработва специален раздел "Лечебни растения", което е задължение на кмета на общината.

Разделът „Лечебни растения“ към ОПООС на община Рудозем е разработен на основание чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) и чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Спазени са изискванията на действащото в момента законодателство по отношение на биоразнообразието и лечебните растения, в т.ч. и изискванията на чл. 55 от ЗЛР относно съдържанието на раздела.

Цел и задачи

Целта на раздел „Лечебни растения“ е да осигури опазване на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси на територията на община Рудозем, като планира ползването, така че то да бъде екологосъобразно и устойчиво.

С него се урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Специфичните цели са следните:

- Опазване на естествените находища на лечебни растения в община Рудозем от увреждане и унищожаване;
- Осигуряване на устойчивото ползване на лечебните растения, недопускащо намаляване на генетичния и/или ресурсния им потенциал;
- Постигане на ефективно прилагане на изпълнителната и контролна дейност на община Рудозем в съответствие с изискванията на Закона за лечебните растения и наредбите към него.

Дейностите и мерките представени в този раздел са основно за изпълнение на поставените цели, както и за повишаване ефективността на прилагане на нормативните изисквания по отношение опазването и устойчивото ползване на лечебните растения на територията на община Рудозем.

Поставените цели може да бъдат постигнати при изпълнението на мерки, задачи и дейности свързани с опазване на лечебните растения в естествените им находища, в т.ч.:

- Изучаване, описание, характеристика и оценка на основните типове природни местообитания и находища на лечебни растения на територията на община Рудозем;
  - Описание, характеристика и ресурсна оценка на лечебните растения в община Рудозем;
  - Описание, характеристика и оценка на защитените лечебни растения;
  - Опазване на естествените местообитания на лечебните растения;
  - Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Повишаване на културата на населението при добиването на различните части на лечебните растения за да не се допуска увреждането и унищожаването им.

Нормативна база

При разработването на програмата са използвани следните нормативни документи:

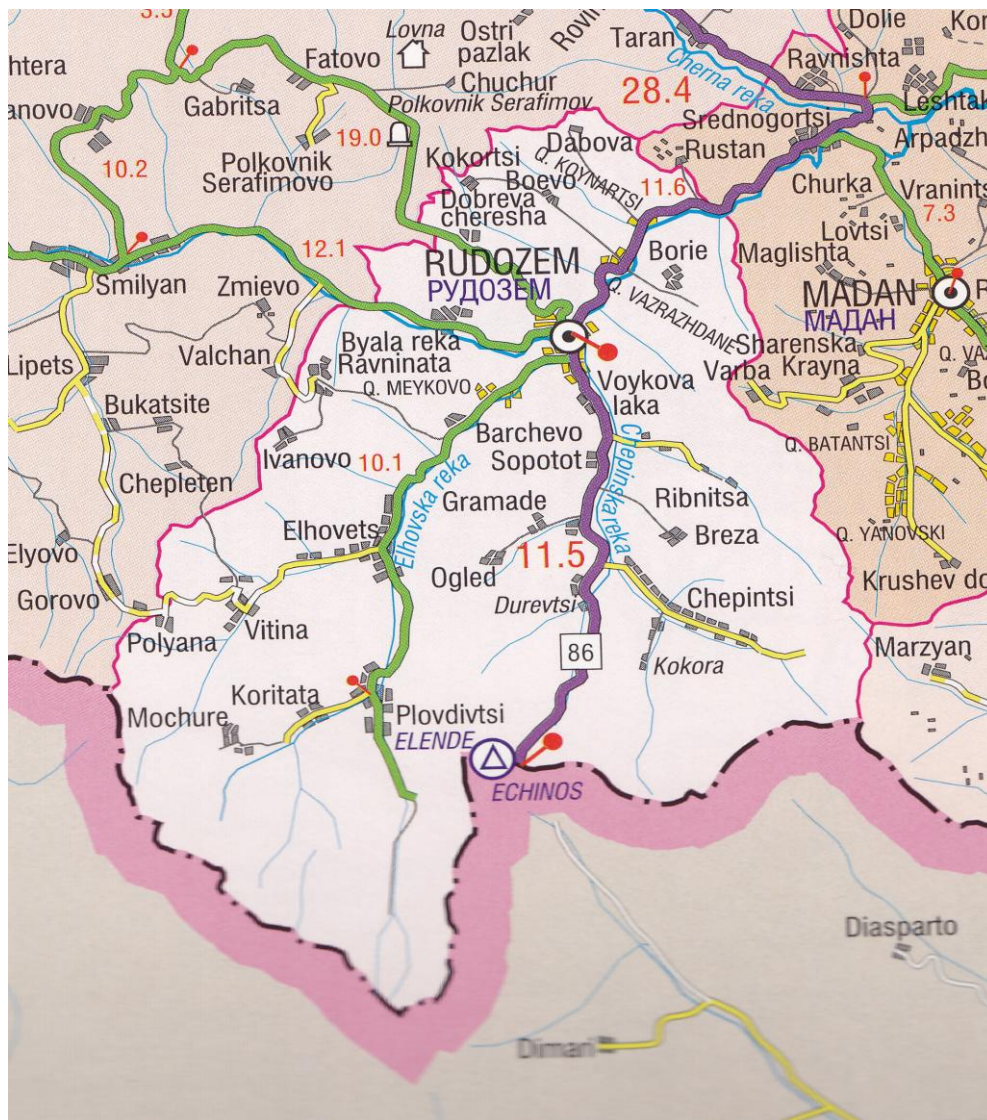
- Закон за опазване на околната среда (ЗООС) (обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр. 62 от 14.08.2015 г.);
- Закон за лечебните растения (ЗЛР), (обн. в ДВ бр. 29 от 7 април 2000 г., посл. изм. ДВ бр. 98 от 28 ноември 2014 г.);
- Закон за биологичното разнообразие (обн. в ДВ, бр.77 от 09.08.2002 г., посл. изм. и доп., ДВ бр. 101 от 22.12.2015 г.);
- Закон за защитените територии (обн. ДВ, бр.133/1998 г., посл. изм. ДВ, бр.66/2013 г., в сила от 26.07.2013 г.);
- Закон за горите (в сила от 09.04.2011 г., обн. ДВ. бр.19 от 8 Март 2011 г., посл. изм. ДВ. бр.15 от 23.02.2016 г.);
- Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ (обн. ДВ бр.14 от 20.02.2004 г.)
- Наредба №5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, издадена от МОСВ (обн. ДВ бр.85 от 28.09.2004 г.)
- Заповеди на Министъра на околната среда и водите за лечебните растения под специален режим (по ЗЛР, чл. 10, ал. 1, 2 и 3);
- Утвърденият от Министъра на околната среда и водите на 15.06.2006 година списък с Коефициенти за превръщане на количествата билки от свежо в сухо тегло (рандеман) по чл.43, ал.2, т.7 от ЗЛР.

2. Кратка характеристика на общината

Физикогеографска характеристика

Местоположение

Община Рудозем е разположена в Горноарденския район на най-югоизточните части на Западните Родопи, обхващащ долините на реките Арда, Чепинска и Елховска. В състава на общината влизат 22 населени места, а площта която заема е 191,3 кв.км. На северозапад граничи с община Смолян, на изток с общините Мадан и Златоград, а южната и граница съвпада с държавната граница на България с Република Гърция.

Фигура 1 Местоположение на община Рудозем

Релеф

Средната надморска височина на общината е 700-800 м. Релефът е преобладаващо планински и включва заравнени планински била, гористи склонове и обширни ливади и поляни, които постепенно се спускат към котловини и речни долини.

Почвите в Община Рудозем са се образували изцяло под влияние на дървесна растителност. В почвообразователния процес са взели участие различни типове горски насаждения. Това,

съчетано с разнообразните почвообразуващи скали, определя и голямото почвено разнообразие. Стръмният планинският релеф в съчетание с антропогенната дейност е довел до развитие на ерозонни процеси. Преобладаващият почвен тип е този на кафявите горски почви (оподзолени – светли и слабо повърхностно оподзолени, средно и слабо мощни), но в ниските части на долините има и алувиално ливадни почви). Кафяви горските почви в района са със скъсени А и Б хоризонти и сравнително мощен С хоризонт, състоящ се предимно от скален рохляк. Значителен дял от почвите са замърсени или наситени с тежки метали, имат повишена им киселинност и са с нарушено плодородие.

Климат

Климатът в община Рудозем е умереноконтинентален. Средната годишна температура е 9,4С°, средната лятна (юли) температура е 19,4С°, а средната зимна температура (януари) е 1,6С°. Преобладават северни и северозападни ветрове. Зимата е мека, а лятото е слънчево и прохладно. Особено обаятелни са пролетта и есента със своя мек климат и природни багри.

Хидрография

През общината минават два основни притока на река Арда – Елховска и Чепинска. В момента на територията на общината се изгражда язовир „Пловдивци“.

Флора и фауна

Община Рудозем се характеризира с богато биологично разнообразие. Тя е една от общините в България със силно застъпен горски фонд – около 81%. Обработваемата земя е малко и с малки изключения отговаря на изискванията за развитие на екологично земеделие.

Горите са както иглолистни (над 39%), така и широколистни (около 25%). Част от тях са издънкови гори (8%), а друга част се нуждаят от реконструкция (близо 5%). От иглолистните видове се срещат бял бор, черен бор, дугласка, ела и смърч, а от широколистните видове – липа, трепетлика, бреза, топола, дъб, габър, върба, елша, бук и др. Собствеността на горския фонд е държавна (95%) и частна (5%).

На територията на общината се срещат защитените растителни видове родопски силивряк и родопски скален копър. Тук се намира едно от най-големите в света находища на родопски крем (световно застрашен вид, родопски ендемит).

Преобладават горите с дървопроизводителни и средообразуващи функции и са източник на различни странични ползвания като: събиране на гъби, събиране на билки, събиране на диворастящи горски плодове, добив на смола, борина, лико и др. разрешени от закона дейности.

От съществено значение за местното население е пашата на добитъка, като се добиват и значителни количества сено.

В доскоро недостъпните гори зад граничния кльон и бившите минни полета са се запазили вековни букови гори, които са обитавани от сравнително голям брой глухари.

В общината се намира една от най-плътните мечи популации в България. Други по-характерни представители на фауната са скален орел, орел каня, сокол мишелов, бухал, сова, таралеж, пор, червена горска мравка, прилеп, глиган, сърна, бялка, златка, видра и др. В реките се срещат речен кефал, маришка мряна, маришка моруна, уклей, скобар, дъгова и балканска пъстърва.

Икономика и инфраструктура

Градът е разположен на републиканския път II-86, който е единствената транспортна артерия, свързваща централната част на страната със Смолянска област и част от транспортния коридор Пловдив-Смолян-Рудозем-ГКПП Елидже-Ксанти.

На територията на община Рудозем са установени богати находища на оловно-цинкови руди. Рудодобивът в продължение на десетилетия осигурява основния поминък на населението, но вече в много по-малък мащаб, вследствие на което общината се определя като община в индустриален упадък.

Наред с добивът и преработката на полиметалните находища в началото на XXI век нараства делът на други отрасли – химическата (в частност козметичната), шивашката, строителната,

дърводобивната и дървопреработваща промишленост. Интерес представляват и огромните запаси от риолитови плочи, мрамор и хвостов пясък.

Основни предприятия: „Рудметал“ АД, ЕТ „Викторио – Зарко Дурев“, Рубелла Бюти“ АД, „Вентони козметикс“ ЕООД, „Дестини“ ООД и няколко шивашки, обувни и хранително-вкусови предприятия.

Горското стопанство и горската промишленост са добре развити. Те са сред водещите отрасли в общината и имат определяща роля в икономическото и развитие. Основната част от добитите при дърводобива трупи се обработват в местни дървопреработващи фирми.

В стратегическия план на община Рудозем туризмът е изведен на водещо място, но този бранш предполага чиста околна среда и рекултивиране на бившите рудници. Общината има потенциал за развитие на планински, селски, етно, конен, риболовен, еко, културен и други видове туризъм. На места в района е запазено изключително разнообразие от животински видове – в местността Мочура и край село Пловдивци.

Билкопреработката е перспективен отрасъл за района. От етерично-маслените култури виреят почти всички видове – бял равнец, жълт кантарион, лавандула, мащерка, риган, невен, салвия и други. Диворастващи плодове, които се отглеждат са арония, боровинка, къпина, малина, ягода и други.

Екологично състояние

В община Рудозем няма постоянен пункт за мониторинг на качеството на атмосферния въздух. Замервания се извършват от подвижни станции непериодично и не дават възможност за систематична оценка на чистотата на атмосферния въздух. В града има четири обекта, които работят без пречиствателни инсталации и са наблюдавани от РИОСВ-Смолян. Наред с тях основните замърсители на атмосферния въздух на града са Рудоземската обогатителна фабрика, която разполага със съоръжения за пречистване, а през студеното полугодие населението на града, което използва твърдо гориво за отопление при което във въздуха се изхвърля серен диоксид и прах. Въпреки това качеството на въздуха е определяно като добро.

Замърсяването на протичащата през града река Арда от промишлените предприятия и отпадните води на населението на града, както и ограничените водни ресурси за питейно водоснабдяване създават проблеми за населението на града.

Неправилното стопанисване на горските масиви, като изсичането на широколистни дървесни видове и подмяната им с иглолистни води до увеличаването на повърхностния отток, които води до засилване на ерозията и в същото време не дава възможност за запазване на подземните води. Населението и предприятията използват главно изворни водохранилища като каптажи за водоснабдяване.

Водопроводната система в Рудозем е изградена в 1956-1957 година. Годици наред поради наличието на изградена в Рудозем канализационна мрежа и липсата на градска пречиствателна станция, замърсяването на реките с отпадни води в града е точково и нанася сериозни щети на водната флора и фауна. След изграждането на пречиствателна станция в 2007 година замърсяването е намалено, но все още предстои изграждането на довеждащи колектори и вътрешна канализационна и водоснабдителна мрежа на населените места по поречията на реките Елховска и Чепинска.

Защитени растителни видове, защитени територии и защитени природни обекти

На територията на община Рудозем се срещат два растителни вида – родопски силивряк и родопски скален копър, които са в списъка на защитените растителни видове включени в „Червената книга“ на България. От голямо значение е опазването на някои ендемични видове като родопски крем.

В териториалният обхват на община Рудозем не попадат защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ), в т.ч. защитени вековни дървета.

На територията на община Рудозем попадат части от две защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“: BG0000372 „Циганско градище“ и BG0001030 „Родопи-Западни“.

И двете зони са за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приет с Решение № 661/2007 г. на Министерски съвет (ДВ, бр. 85/2007 г.). Предмет на опазване в зоните са значими за общността животински видове, като глухар, вълк, мечка, дива коза и пъстър пор. Защитени са също осем вида прилепи – широкоух прилеп, малък подковонос, голям подковонос, средиземноморски подковонос, а също и дългоух, остроух, голям и трицветен нощник. В „Циганско градище“ е установено разнообразие от 11 ценни природни местообитания, сред които много добре запазени букови, дъбови-габъррови гори, гори от бял бор, както и богати на биоразнообразие тревни съобщества – планински сенокосни ливади.

В „Циганско градище“ е установено разнообразие от 11 ценни природни местообитания, сред които много добре запазени букови, дъбови-габъррови гори, гори от бял бор, както и богати на биоразнообразие тревни съобщества, планински сенокосни ливади.

В по-голямата си част защитена зона „Циганско градище“ попада в землището на с. Мочура и обхваща близо 20% от територията на общината. Освен, че е зона от НАТУРА 2000, поради своето разположение и добре запазена дива природа, „Циганско градище“ е и част от Инициативата „Европейски зелен пояс“. Тази инициатива цели да създаде своеобразна мрежа от защитени територии по протежението на бившата „Желязна завеса“ в цяла Европа. Днес тези територии все още са много богати на редки растителни и животински видове поради ограничения достъп на хора до тях по време на Студената война. Инициативата и основното финансиране за създаването на „Европейски зелен пояс“ основно идва от немски правителствени и неправителствени организации. Районът на община Рудозем, според данните за наличните растителни и животински видове, се класифицира като район със средна и висока степен на значимост по отношение на видовото разнообразие, ендемичните и редките видове. Два растителни вида – родопски силивряк и родопски скален копър, които са в списъка на защитените растителни видове от „Червената книга“ се срещат тук

В границите на защитените местности и природни забележителности е забранено събирането на лечебни растения в случаите когато това е посочено изрично в Заповедта за обявяване.

3. Нива на управление на дейностите с лечебни растения

3.1. Управление на дейностите с лечебни растения

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения съгласно ЗЛР се осъществява от:

1. министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите.
2. областните управители.
3. кметовете на общините.
4. директорите на дирекциите на националните паркове.
5. ръководителя на Националното управление по горите към Министерството на земеделието и горите.

Управлението на дейностите по култивиране на лечебните растения се осъществява от:

1. министъра на земеделието и горите.
2. кметовете на общините.

3.2. Права и задължения на местните власти

Кметът на общината контролира ползването на лечебните растения в земите, водите и водните обекти – общинска собственост, в поземления фонд и в населените места. Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения.

За тази цел съгласно чл.46 от Закона за лечебните растения кметът:

- организира изпълнението на дейностите по отношението на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
- издава разрешителни за ползване на лечебни растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
- издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
- предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карти и регистър за тях.

На основание чл.22, т.2, а, б, в от ЗЛР кмета на общината издава разрешително за ползване на лечебните растения от:

- а) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места – общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
- б) териториите и акваториите в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
- в) територии и акватории извън горския фонд – частна собственост, разрешителното се издава на собственика по реда на т.1, б и в.

4. Лечебни растения на територията на общината

4.1. Ред за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване

Ползването на лечебните растения представлява ползването на техните ресурси и включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения на територията на община Рудозем се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящата програма.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволение за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволение не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост или когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволенията за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава както следва:

- от директора на държавното лесничество – за горите общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината – в случаите когато ползването е на основание чл.22, т.2, а, б, в от ЗЛР, което е представено в предишния Раздел 3 на програмата.

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земите включени в Държавния фонд. Тарифата за таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост на територията на Община Рудозем е приета с Решение №101/26.06.2008 г. на Общински съвет – гр. Рудозем и е дадена като приложение в края на документа.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановете документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализирани карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола по Закона за лечебните растения.

Позволенията за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;

- 3) района или конкретното находище;
- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

При издаването на позволителни на територията на Община Рудозем се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ Смолян за организираните билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билкозаготвител;
- Водене на книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Смолян;
- Периодични проверки на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок (до 20 януари) за представяне в РИОСВ Смолян на обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на Община Рудозем;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на кмета на общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване.

4.2. Информация за най-разпространените в община Рудозем лечебни растения

4.2.1 Описание

Иглика (*Primula veris* L.) – многогодишно тревисто растение с късо хоризонтално коренище с многобройни тънки корени. Листата са разположени в при основана розетка, елипсовидно ланцетни до яйцевидни. Цветоносното стебло е безлистно – 10-30 см високо. Съцветието е централен или едностранен сенник с 3-10 цвята, разположени на къси дръжки.

Горска ягода (*Fragaria vesca* L.) – многогодишно тревисто растение с хоризонтално коренище. От пазвите на листата излизат дълги, вкореняващи се във възлите, пълзящи подземни издънки. Листата са сложни тройни с дълги до 20 см. дръжки, събрани при основна розетка.

Мъжка папрат (*Dryopteris filix-mas* (L.) Schott) – многогодишно тревисто спорово растение с хоризонтално, косо или изправено, 10-30 см. дълго и 2-5 см. дебело коренище, покрито с многобройни, прилегнали, керемидообразно наредени основни части на листните дръжки. В медицината тя намира приложение като средство против тения.

Глухарче (*Taraxacum officinale* Weber) – многогодишно тревисто растение с дебел, вретеновиден, вертикален корен. Стеблото е силно скъсено с при основна листна розетка и безлистни цветоносни стръкове. Цветните кошнички са единични, разположени на дълги и голи дръжки; Само в Европа са класифицирани над 1200 вида и подвидове на това растение.

Мащерка (*Thymus sp. Diversa*) – многогодишни тревисти растения вдървенели - най-малко в основата, формиращи сбити или рехави туфи. Стеблата са разклонени от основата, пълзящи приповдигащи се или изправени, четири ръбести. Цветовете са прешлени по 2 до много събрани във връхни съцветия.

Малина (*Rubus idaeus* L.) – храст до 1,5 м висок. Листата са последователни, тройни и перести с 5-7 листчета, назъбени към върха заострени, отгоре зелени, голи, отдолу прилегло, сребристо влакнесто напльстени. Цветовете са двуполови, събрани в облистени гроздовидни съцветия; От един декар малинови храсти се получават 800–900 кг плодове.

Къпина (*Rubus sp. Diversa*) – бодлив храст с многогодишни стебла с многобройни шипове. Стеблата са заоблени или ръбести. Листата са последователни, сложни тройни или длановидни с 5 листенца. Цветовете са най-често двуполови, развиват се само по 2 годишните клонки, събрани в гроздовидни или метлицовидни съцветия. Плодът е сборен съставен от многобройни черни, костилкови плодчета.

Коприва (*Urtica dioica* L.) – многогодишно тревисто растение с дълго пълзящо, разклонено коренище. Двудомно растение с двуполови цветове, събрани в дълги до 10 см ресовидни съцветия, разположени в пазвите на горните листа. Плодът е яйцевидно зеленикаво едносеменно орехче, с надлъжен ръб и гладка повърхност.

Шипка (*Rosa sp. Diversa*) – бодлив храст висок 2-3 м. Клонките са изправени или извити, покрити с различни по големина и форма шипове. Листата са последователи, нечифтоперести, в основата с широки прилистници, срastнали с листната дръжка, листчетата са 5-7 яйцевидни или елиптически. Плодовете са сборни от многобройни едносеменни орехчета, разположени в разрастналите се хипантии, които при узряването се превръщат в несъщински плодове, наречени шипки, със сферична, бутилковидна, елипсовидна, яйцевидна или др. форма.

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

	<p>Жълт кантарион (<i>Hypericum perforatum L.</i>) – многогодишно тревисто растение с хоризонтално пълзящо коренище. Стеблата са изправени или в основата възходящи, 20-100 см високи, цилиндрични с две надлъжни, слабо изпъкнали ребра, голи в горната част силно разклонени. Листата са срещуположни, приседнали, 5-30 мм дълги и 2-15 мм широки. Цветовете са жълти до оранжеви 10-35 мм, разположени на върха на стеблото.</p>
	<p>Здравец (<i>Geranium Macrorhizum</i>)- Многогодишно тревисто растение с плитко разположение хоризонтално коренище. Стеблата са прави. Листата са на дълги дръжки, 5-7 –делни, назъбени, влакнести. Цветовете са по върховете на стеблата, виолетово-червени. Цъфти през IV-VII. Расте по влажните и сенчести места по горите. Събират се листата, цветовете и коренищата, с което видът се унищожават.</p>
	<p>Есенен минзухар (<i>Crocus pallasii</i>) - Многогодишно луковично тревисто растение. Листата са широко издължени. Цветовете са розово-виолетови, големи, в долната си част тънко и дълго тръбести, излизащи направо от луковицата. Развиват се през есента, а листата на следващата пролет. Събират се плодните кутийки, почти напълно узрели, не разпукнали се. Разстилат се в тъмни проветриви помещения за дозряване.</p>
	<p>Полски хвоц (<i>Equisetum arvense L.</i>) – Многогодишно растение с черно-кафяво коренище, покрито с власинки. От него напролет се развиват кухи неразклонени прешленести кафяви стъбла, високи до 30 см, на върха със спороносно класче, дълго 1-4 см. След разсейването на спорите това стъбло умира и се развиват летни, зелени, безплодни, кухи, пръстеновидно разклонени стъбла дълги до 2 см, с шиловидно заострени зъбци (6-12 на брой).</p>
	<p>Хвойна (<i>Juniperus sibirica L. urget</i>) – Вечнозелен двудомен храст или малко дърво, високо до 8 м. Листата са 1-1,5 см дълги, шиловидни, бодливи, разперени. Месестите шишарки са кълбовидни, синкавочерни. Цъфти през май-юни.</p>
	<p>Червена боровинка (<i>Vaccinium vitis-idaea L.</i>) Вечнозелен храст с ядливи плодове. Има и култивирани сортове. Расте на компактен малък храст с 10-40 см. височина. Растението е много издръжливо на ниски температури – до под –40 °С. Храстът е разпространен по каменливи поляни, в иглолистни гори в Стара планина, Родопите, Рила, Витоша, Пирин, Беласица и Средна гора.</p>
	<p>Великденче (<i>Veronica officinalis</i>) е растителен род от семейство Живеничеви (Scrophulariaceae). У нас се срещат между 40 и 50 вида. Разпространява се по гори, поля и планини. Събира се надземната част по време на цъфтежа.</p>

Бъз (*Sambucus*) е род двусемеделни растения от около 30 вида, основно разпространени в умерения пояс на северното полукълбо, но има и в южното. Повечето са храсти или ниски дървета. В България виреят 3 вида: черен, червен бъз и бъзак (тревист бъз). **Внимание:** зелените или недоузрели плодове, както и семената на зрелите плодове съдържат самбуцин и самбунигрин, които са отровни. И при трите вида бъз плодовете имат високо съдържание на витамин С.

Гингер (*Onopordon acanthium*) – разпространен по сухи и каменисти места, пътища и сгради. Събират се цветните кошнички.

Гръмотрън (*Ononis arvensis*) – расте по тревисти, песъчливи и сухи места, храсталаци и брегове на реки. Използват се корените и надземната част.

Еньовче (*Galium aparine*) – среща се из храсталациите. Използва се стрък от растението.

Кукурък (*Helleborus odorus*) – расте в гори, из храсталаци и по поляни. Използват се коренището с корените.

Мента (*Mentha*) – вирее навсякъде, където почвата е влажна. Използват се листата.

Пелин (*Artemisia absinthium*) – среща се из храсталаци, покрай огради и каменисти места. Използват се стръковете, които се берат по време на цъфтежа от юли до август.

Риган (*Origanum vulgare L.*) – Разпространено по поляни, горски сечища, просветлени гори храсталаци, редки гори и каменисти места. Използват се цветоносните връхни части събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 сантиметра от върха Суши се на сянка.

Бял равнец (*Achillea millefolium* L.) – расте по трвисти и каменни поля, край пътищата и по диви места в планините. Събират се облистените цветоносни стебла и цветните кошнички по време на цъфтеж.

Овчарска торбичка (*Capsella bursa*) – среща се из ливадите, поляните и нивите. Използват се стръковете.

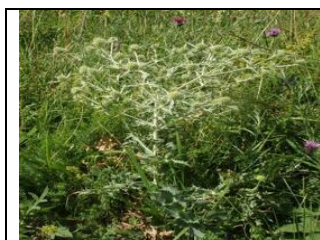
Луна (*Tilia argentea*) – използва се за декоративно дърво при озеленяване и за това често се среща покрай улици и пътища, из паркове. Използваната част са цветовете с прицветниците и кората на дървото.

Дрян (*Kornus mas*) – широко разпространен храст или дърво. Събират се плодовете.

Офиката (*Sorbus aucuparia*) е многогодишно дърво, високо около 15-16м, със сива и гладка кора, която при старите дървета се напуква слабо. Листата отгоре са жълтозелени, отдолу сивозелени. През есента добиват оранжево-червена багра. Младите листа и пъпките са окосмени. Цветовете са бели, събрани в 10-18 см щитовидни метлици. Цъфти през май в продължение на 10 дни. Плодът е дребен (8см), зелен, а през есента става оранжево-червен, месест и топчест, с кисело-стипчив вкус.

Ветрогон (*Eryngium campestre*) е тревисто многогодишно растение. Разпространено по сухи, тревисти места. За медицински цели се използват корените (запарка), надземната част (отвара).

Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi*) представлява вечнозелен храст с пълзящи клонки дълги 20-50 см, с малки яйцевидни кожести листа, дълги 1-7 см, със спирално жилкуване. Листата са разположени на къси дръжки по вейките. Цветът отгоре е по-тъмен, а отдолу по-светло зелен, на вкус — стипчиви до слабо горчиви. Цветовете са с форма на камбанка, бели (бледо розови), на гроздове от 2-20 цвята, цъфтят през май-юни. Дават малки сферични червени плодчета, с по шест семена. Узряват през късното лято или есента.

Белият равнец (*Achillea millefolium*) е растение, типично за Северното полукълбо. Познато е с множеството си употреби като билка. Съцветията му са плоски, съставени от по няколко дребни цветове. Често се използват свежи или изсушени в букети. Белият равнец расте най-добре на ярко слънце и предпочита почви с добри дренажни свойства.

Невен (*Calendula*) е род растения, едногодишни цветя с жълт до ярко оранжев цвят. Името му на български означава буквално „не вехна“ (диал. „не вена“). Невенът е познат като лечебно средство още от Древна Гърция. Настойка от невен помага при заболявания на черния дроб и против спазми на вътрешните органи. В козметиката се използва при производство на шампоани и кремове на растителна основа.

Маточината (*Melissa officinalis*) е многогодишно тревисто растение растящо в южна Европа и Средиземноморието. На височина достига 70-150 см. Листата имат лека миризма на лимон. В края на лятото се появяват малки цветове, пълни с нектар, които привличат пчели. Расте из храсталаци и редки гори по тревисти и каменисти места. Надземната част на маточината е използвана заради приятния и освежителен мирис, напомнящ на лимонова кора. Не бива да се смесва със силни подправки като мента, индийско орехче, джинджифил.

Лавандула (*Lavandula*) е род растения от семейство Устоцветни. Името най-често се използва за видовете, отглеждани като билки или за украшение. Кореновата ситема е силно развита, основната маса е разположена в слоя 0–40 см, но скелетните ѝ корени достигат до 4 м. Тази особеност прави растението подходящо за укрепване срещу ерозия на почвата. Надземната част на растението е туфа с полусферична форма и диаметър до 60 см при теснолистната лавандула и до 1 м при широколистната и хибридна. Старите разклонения са вдървесинени, а най-младите — тревисти, четириръбести и покрити с власинки.

Лайката (*Matricaria recutita*) е едногодишно тревисто растение с разклонено стъбло високо до 50 см. Листата са двойно и тройно-перести, нишковидни, нарязани. Цветните кошнички са разположени на върховете на многобройните стъблени разклонения на дълги дръжки и се състоят от околоръстни, бели, езичести, женски цветчета и вътрешни, тръбести, жълти, двуполови цветчета. Цветното легло е изпъкнало, а отвътре - кухо.

4.2.2 Местоположение на находищата. Състояние

Според литературни източници, публикации в пресата и по експертната преценка на служители от общинската и държавната администрация запознати със ситуацията в района, информацията относно местонахождението и състоянието на най-разпространените в община Рудозем лечебни растения може да бъде систематизирана по следния начин:

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

- Иглика – расте из храсталаци и по тревисти места в равнините и предпланините. Среща се в цялата община докъм 1800 м. надморска височина. Находищата и са поставени под специален режим на закрила. Среща се в цялата община.
- Горска ягода – расте из разредените гори и храсталаци, горски поляни и скални сипеи. Разпространена е на територията на цялата община.
- Мъжка папрат – расте по сенчести влажни места в горите и храсталаците предимно в планините. Разпространена е из цялата страна до към 1800 м надморска височина и на територията на цялата община. Находищата са в добро състояние.
- Глухарче – расте из ливади и тревисти места край пътища и огради, а също и по необработени и изоставени места. Разпространено е на територията на цялата община. Находищата му са в много добро състояние.
- Мащерка – расте по сухи скалисти и припечни места, из храсталаци и пасища, предимно в планините. Разпространена е в планинските и предпланинските райони на общината. Находищата ѝ са в добро състояние. Най-големите находища са в землището на с. Бреза.
- Малина – расте из храсталаци и просветлени гори, в сечища, по сипеи и каменисти склонове. Разпространението и достига до най-високите части в планините на общината. Находищата ѝ са в добро състояние. По-значимите находища са в землищата на с. Елховец, Мочура и местността „Марзян“ в землището на с. Чепинци.
- Къпина – расте из горски поляни, храсталаци, край реки и пътища, по изоставени места. Среща се на територията на цялата община. Находищата ѝ са в добро състояние. По значимите находища са в землището на с. Елховец, местн. „Дамузоло“, „Папратовица“, „Борие“ и с. Чепинци, местн. „Кутлоското“, „Мързян“, и „Вартол“.
- Коприва – расте из необработваеми буренливи места, предимно на богати на азот почви. Разпространена е докъм 1400-1500 м надморска височина и на територията на цялата община. Находищата ѝ са в добро състояние. Среща се повсеместно.
- Шипка – расте из храсталаци и разредени гори, по тревисти и каменисти склонове, синори и край пътища. Разпространена е докъм 1500 м. надморска височина на територията на цялата община. Находищата ѝ са в добро състояние, особено в местностите „Белото камене“, „Бабина чука“, „Папратовица“.
- Жълт кантарион – расте по сухи, тревисти и храсталачни места, в разредени гори и сечища. Разпространен е в най-високите части на общината (докъм 1800 м. надморска височина) и на територията на цялата община. Състоянието на находищата е добро. По значими са в местностите „Кокъра“, „Кутлоско дере“, „Разкола, и „Марзян“.
- Риган – Многогодишно тревисто растение. Среща се в цялата община. Състоянието на находищата е добро. По значими са в местн. „Гергова поляна“ и „Овчарника“ в землището на с. Бяла река и местн. „Дъбак“ в землището на с. Равнината.
- Полски хвощ – Многогодишно тревисто спорово растение. Расте край реки, потоци, често като плевел в градини, ливади, необработени места и необработваеми ниви, по рядко в сенчести гори. Находищата му са в добро състояние.
- Хвойна – Расте по сухи и каменисти склонове главно в планините. Находищата ѝ са в добро състояние. По значими находища са: „Арнаудска падина“, „Лишава чука“ и „Мързян“.

4.2.3 Опазване на лечебните растения

Нормативно определени мерки за опазване на лечебните растения

За да може пълноценно да се използват билките и да се опазят находищата от лечебни растения е необходимо да се знае как и кога се събират те – през кое годишно време и в коя фаза на развитието им.

Направеният преглед на състоянието на най-важните лечебни растения в общината определя главните и оперативни цели на управление, свързани с опазване и поддържане на

разнообразието на екосистемите и на видовете лечебни растения, като създава предпоставки за развитие на следните приоритети с отношение към този сектор:

1. Развитие на екотуризъм и съпътстващи дейности. Това допринася за повишаване на конкурентноспособността на местната икономика и екологосъобразния начин на ползване на ресурсите чрез опазване на дивата природа, както и на нейното разумно и устойчиво използване от местното население.
2. Превръщането на природните дадености в поминък на населението.
3. Осъществяване на образователни дейности за постигане на устойчиво развитие и добро управление, свързано със съхраняване на природата и нарастването на дела на лечебните растения в местната икономика.
4. Устойчиво и балансирано развитие на земеделието, в т.ч. и в посока за култивиране на диворастящи лечебни растения и превръщането им в основа за развитие на малък бизнес.

Биологически неоправданата експлоатация е само една страна на общото негативно влияние на антропогенния фактор. Както на глобално ниво, така и на територията на община Рудозем с най-големи последствия в това отношение са процесите на урбанизация, индустриализация, строежът на пътища, изхвърлянето и натрупването на отпадъци.

Рязката промяна в екологичните условия на средата също води до влошаване състоянието на находищата. Особено силни са последствията от пожари, разораване на естествени тревни ценози, нарушаване на водния режим. Силно негативно влияние оказва промяната на естествената и характерна за района растителност, предизвикана от неправилно подбрани или изведени лесокултурни мероприятия – голи и изборни сечи, създаване на масиви от монокултури, най-вече от иглолистни видове. В негативна посока действат и разораването или отводняването на ливади и пасища, прекомерната паша и строителството.

Върху запасите на лечебни растения силно влияние оказва и начина на експлоатация на находищата. Неприродосъобразното събиране, липсата на период за възстановяване и покой, нарушаването на нормалното семенно и вегетативно размножаване са основните причини за понижаване възможностите на естествените находища като източник на суровини.

Съвременното българско природозащитно законодателство е структурирано така, че осигурява няколко степени на защита на растенията, в т.ч. и на лечебните. Според изискванията на чл. 35 от Закона за биологичното разнообразие растителните и животинските видове от дивата флора и фауна на Република България се опазват в естествената им среда чрез:

1. съхраняване на техните местообитания в Националната екологична мрежа;
2. поставяне на видовете под режим на защита или на регулирано ползване;
3. поддържане или възстановяване на условията в местообитанията, съобразно екологичните изисквания на съответния вид;
4. разработване и прилагане на планове за действие за видове с различна степен на застрашеност;
5. повторно въвеждане в природата на изчезнали видове и попълване на популациите на редки и застрашени видове;
6. контрол и регулиране на неместни видове, които са или биха могли да бъдат въведени целенасочено или случайно в природата и застрашават местни видове

В допълнение се прилагат и мерки за опазването на растителните и животинските видове от дивата флора и фауна извън естествената им среда чрез отглеждане на екземпляри и съхраняване на генетичен материал при контролирани от човека условия.

За защитени на територията на цялата страна се обявяват 591 растителни видове, посочени в Приложение №3 на ЗБР за които се забраняват брането, събирането, отрязването, изкореняването или друг начин на унищожаване на екземпляри в техните естествени области на разпространение; притежаването, пренасянето, ползването, изнасянето зад граница, търговията и предлагането за продажба или размяна на взетите от природата екземпляри. Забраните са

валидни за всички жизнени стадии от развитието на растенията. Тридесет и шест от защитените се считат за доказано лечебни.

Под режим на опазване и регулирано ползване от природата се поставят видовете диви растения, включени в приложение №4 от ЗБР. В зависимост от състоянието на популациите и биологичните изисквания на отделните видове, режимите и условията за ползването им обхващат:

1. предписания за достъп до определени райони;
2. временна или местна забрана за ползване на вида или определени популации;
3. срокове, правила и методи за ползване;
4. въвеждане на разрешителен режим или определяне на квоти за ползване на екземпляри;
5. условия за покупка, продажба, притежаване, предлагане за продажба или транспортиране с цел продажба или изнасяне зад граница на екземпляри или части от тях;
6. условия за отглеждане и размножаване на животински и растителни видове при контролирани от човека условия.

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки, е регламентирано със Закона за лечебните растения, под разпоредбите на който попадат 743 вида растения.

Собствениците на гори, земи и водни площи, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазването им, предвидени от съответните планове, програми и проекти. Забранява се ползването на лечебни растения по начини и средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Със Заповед на Министъра на околната среда и водите (споменатите вече заповеди за лечебните растения под специален режим по чл.10, ал.1, 2 и 3 на ЗЛР), ежегодно се определя специален режим, който обхваща:

1. забрана за събиране на билки за определен период от естествени находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
2. определяне на годишно допустимо за събиране количество билки по райони или находища;
3. разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

За диворастящите защитени лечебни растения се забранява:

1. сеченето, брането, късането, изкореняването и хербаризирането независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
2. унищожаването и увреждането на находищата им;
3. притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или части от тях;
4. събирането на семена, луковици, коренища и други органи.

В Защитените природни територии забраните и ограниченията са в съответствие със статуса им.

Опазване на лечебните растения

Морфологична част на събиране

В резултат на нарасналия интерес към лечебните растения нараства както броят на използваните видове, така и количеството, в което те се събират за местни нужди и за износ. България е голям износител на билки на световния пазаркоето води до голяма опасност от унищожаване на редица растения, ако не се вземат мерки да се регламентира тяхното събиране. От най-разпространените на територията на община Рудозем лечебни растения интерес за събиране и изкупуване има към следните им морфологични части:

- ◆ Иглика – коренище и цвят;

- ◆ Горска ягода – листа и плод;
- ◆ Мъжка папрат – коренище;
- ◆ Глухарче – корен, корен със стрък, стрък и лист;
- ◆ Мащерка – стрък;
- ◆ Малина – листа и плод;
- ◆ Къпина – листа и плод;
- ◆ Коприва – корен, листа, стрък и плодове (семе);
- ◆ Шипка – плод;
- ◆ Жълт кантарион – стрък;
- ◆ Риган – стрък;
- ◆ Полски хвощ – стрък;
- ◆ Хвойна - шишарките – галбули;
- ◆ Есенен минзухар – семена.

Период на събиране

Екологосъобразното събиране на различните морфологични части на лечебните растения и за да могат да се възстановяват ресурсите от лечебни растения следва да се спазват съответните забрани. Оптималните периоди за събиране на някои от най-разпространените на територията на община Рудозем лечебни растения са следните:

- Иглика - коренищата се събират рано напролет (март-април), преди и при поява на първите листа или в края на лятото и началото на есента. Цветовете се берат през пролетта (април-май) - в началото на цъфтежа.
- Горска ягода – листата се събират през пролетта и лятото (май-август) по време на цъфтеж или след обирание на плодовете (препоръчително е събирането да става след обирание на плодовете).
- Мъжка папрат – коренищата се изваждат през лятото (август-септември), началото на есента (октомври) или рано напролет (март-април).
- Глухарче:
  - корените се изваждат през втората половина на лятото и началото на есента (август-октомври);
  - стрък с корен – през пролетта и лятото (април-юни), когато листата са добре развити – в начало на цъфтежа или след окончателно прецъфтяване;
  - стрък от глухарче – през пролетта и лятото (април-юни) в началото на цъфтеж или след окончателно прецъфтяване при добре развити, зелени листа;
  - листа от глухарче – през пролетта и лятото (май-юни), при пълното им развитие, докато са свежи и зелени.
- Мащерка – брането си извършва в сухо слънчево време от средата на пролетта до края на лятото (май-септември), в зависимост от надморската височина на находището) по време на цъфтеж.
- Малина – листата се берат през лятото (юни-септември), когато вече са добре развити, непосредствено след обирание на плодовете.
- Къпина – листата се събират през лятото (юни-септември), когато са добре развити и са запазили зеления си цвят.
- Коприва:
  - корена се събира в края на лятото и през есента, когато надземната част е изсъхнала и рано напролет (февруари-март) преди развитието на растението;
  - листата се берат от края на пролетта до края на лятото при образуване на втори и трети подраст, преди или в началото на цъфтежа;
  - стръковете се събират от началото на лятото до края му (юни-септември) при образуване на втори и трети подраст преди цъфтежа;

- плодовете се събират през лятото (юли-септември), когато са достигнали възрастна зрялост.
- Шипка – плодът се събира в края на лятото и през есента (август-ноември), след като плодовете са придобили оранжево-червен цвят. Брането се преустановява при трайно падане на сланите и настъпване на зимните студове.
- Жълт кантарион – стръкът се бере през лятото (юни-август) от началото на цъфтежа (при 1/3 разтворили се пъпки до пълния цъфтеж).
- Риган – цъфти през периода юли-септември. Използват се цветоносните върхни части събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см от върха.
- Полски хвощ – в медицината се използват зелените летни стъбла отрязани на около 20 см от върха, които се събират от юни до октомври (дрога *Herba Equisetii minoris*).
- Хвойна – цъфти през май-юни, а семената узряват и се берат през есента на следващата година.

4.2.4 Начини на използване на находищата

Съгласно чл.5 от Наредба №2/20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

1. за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (глухарче обикновено и др.) - до 70%;
2. за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (здравец, иглика, мъжка папрат, ранилист, сладка папрат и др. - до 40%;
3. за кори, листни и стъблени пъпки (бор, върба, дъб, леска и др.) - до 40%;
4. за листа (бреза, живовлек, ланцетовиден живовлек, коприва, леска, малина, и др.) - до 70%;
5. за стръкове (иглика лечебна, камшик лечебен, коприва, мащерка, подъбиче обикновено, равнец хилядолистен, ранилист лечебен, риган обикновен, шапиче и др.) - до 70%;
6. за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена (боровинка червена и черна, бъз черен, глог червен, иглика лечебна, лайка, липа - дребнолистна, едролистна, сребролистна, лопен гъстоцветен, мразовец есенен, орехче ливадно, офика, подбел, шипка и др.) - до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове;

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредбата експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

1. при събиране на корени и коренища от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (гръмотрън бодлив, копитник, коприва, лапад алпийски, прозорче горско, решетка безстъблена, теменуга миризлива, чемерика лобелиева, чобанка хибридна, чувен и др.) - 2 години;
2. при събиране на корени и коренища от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (дива тиква, здравец обикновен, иглика лечебна, лудо биле, мъжка папрат, орехче обикновено, сладка папрат и др.) - 3 години;
3. при събиране на грудки (божур червен, змиярник петнист, орехче ливадно) - 2 години;
4. при събиране на листа (боровинка черна и червена, лудо биле, малина, медуница лечебна, подбел, смрадлика, чемерика лобелиева и др.) - 1 година;
5. при събиране на стръкове от видове, които трудно възстановяват ресурсите си (горицвет пролетен, иглика лечебна, тинтява горска, тлъстига лютивна и др.) - 4 години;
6. при събиране на съцветия от иглика лечебна и лопен гъстоцветен - 2 години;
7. плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш - 2 години.

Съгл. чл.6, ал.3 от Наредба №2 не е необходим период за възстановяване при събиране на:

1. коренища от вълча ябълка обикновена, коприва, орлова папрат, репей и троскот;

2. стръкове от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (ветрогон полски, великденче лечебно, вратига, дяволска уста обикновена, звъника лечебна, змийско мляко, коприва, кучешко грозде черно, пчелинок обикновен, равнец хилядолистен и др.);
3. цветни пъпки, цветовете и съцветия (бъз черен, глог червен, лайка, липа - дребнолистна, едрolistна и сребролистна, подбел, равнец хилядолистен, слез горски и др.);
4. плодове и семена (с изключение на плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш).

Периода, начина за събиране на билки, инструментите и хигиенните изисквания при събиране на билки, изискването при организирано събиране на билки и събирането на генетичен материал от лечебните растения също са определени детайлно с Наредба №2/20.01.2004г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения.

Разпоредби за опазване и регламентиране на процедури за начина на събиране и заготовка на лечебните растения, освен в ЗЛР и ЗБР се съдържат и в Закона за горите (ЗГ) и Закона за опазване на селскостопанското имущество (ЗОСИ).

4.3. Пунктове за изкупуване на билки

Общи изисквания

Изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, са определени в Наредба №5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки.

Първичната обработка на билките включва тяхното изсушаване, оситняване, обезпрашаване, обеззаразяване и балиране. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е изсушаване на билките.

Билкозаготвителят е лице, което изкупува събрани билки и/или извършва първичната им обработка.

Билкозаготвителят е длъжен:

1. да уведоми РИОСВ Смолян за организираните от него билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях на територията на РИОСВ, в т.ч. и в община Рудозем.
2. да води книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Смолян;
3. да осигурява достъп на контролните органи по ЗЛР за проверка на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
4. до 20 януари да представи в РИОСВ обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности.

Изкупуването на неподложени на първична обработка билки може да се извършва и от лица, различни от билкозаготвителите, за нуждите на производства, за които са необходими билки в необработен вид.

Изкупените свежи или първично обработени билки се придружават от документите, определени от ЗЛР.

Най-близкият до Рудозем пункт за изкупуване на билки е в съседната община Мадан. Собственост е на ЕТ „ИСИ-КАР-Исмет Чорбаджиев“ и се намира на ул. „Родопи“ в гр. Мадан.

През 2015 г. тази фирма не е осъществявала дейност, но има индикации и се очаква през 2016 г. изкупвателният пункт да възобнови дейността си.

През предните години фирмата е имала позволителни за:

- Култивиране на мурсалски чай (за цвят) на площ от 1 дка;
- Ползване в горски територии на жълт кантарион, мащерка, бял равнец, риган, шипки, коприва лайка и червен кантарион;
- Със заповед от РИОСВ му е отпускана квота за изкупуване на 100 кг. лечебна иглика

4.4. Култивирани билки на територията на общината

На територията на община Рудозем не се отглеждат култивирани билки – Иглика, Горска ягода, Кукуряк, Мъжка папрат, Глухарче, Мащерка, Липа, Къпина, Коприва, Шипка. В частни стопанства се отглеждат култивирани малини – за лично ползване.

4.5. Други ценни видове растения на територията на общината

На основата на флористични изследвания в планината Родипи са установени около 1780 вида и подвидове висши растения (принадлежащи към 594 рода и 94 семейства), които при по-детайлно проучване вероятно ще нарастнат поне до 2000. В Червената книга на България са включени 204 вида редки и застрашени от изчезване видове на които са установени находища в Родопите. 17 от тях са терциерни и глациални реликти, 43 са балкански ендемити, като 15 вида се срещат само в Родопите. Осем от тях са защитени от Бернската конвенция.

Наличните находища на следните местни родопски ендемити, които по непотвърдени данни се срещат и на територията на община Рудозем трябва да бъдат запазени.

Лечебни растения включени в Приложението към чл. 1, ал. 2 от ЗЛР

Пирински/Мурсалски/Алиботушки чай (*Sideritis scardica* Grisb.) – включен в Червената книга на България, защитен от 1989 г., рядък вид;

Светлосиво подрумиче (*Anthemis argyrophylla* (Halácsy & Georgiev) Velen.) – включен в Червената книга на България, защитен от 1989 г., застрашен вид;

Българска горчивка (*Gentianella bulgarica* (Vel.) Holub.) – балкански субендемит.

Ендемични и застрашени видове, които не попадат в приложението на ЗЛР

Родопско лале (*Tulipa rhodopaea*) – български ендемит, защитен от ЗБР и включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г., застрашен вид;

Родопската горска майка (*Lathraea rodopaea*) балкански ендемит, защитен от ЗБР и включен в Червената книга на България, защитен от 1995 г., рядък вид;

Златистата кандилка (*Aquilegia aurea* Janka) балкански ендемит, включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г. рядък вид;

Костова тлъстига (*Sedum kostovii* Stef.) – български ендемит, защитен от ЗБР и включен в Червената книга на България, защитен от 1989 г., рядък вид;

Родопски крем (*Lilium rhodopeum* Dellp.) – включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г., рядък вид;

Български алисоидес (*Allisoides bulgarica* (Sagor.) Assenov) – балкански ендемит

Родопски скален копър/Родопски порезник (*Seseli rhodopeum* Vel.) – включен в Червената книга на България, рядък вид;

Българска горчивка (*Gentianella bulgarica* (Vel.) Holub)

Родопският силивряк (*Haberlea rhodopensis* Friv.) – балкански ендемит, реликтен вид включен в Червената книга на България, защитен от 1961 г., рядък вид;

Родопска теменуга (*Viola rhodopea* Becker)

5. Специален режим за опазване и ползване на лечебните растения

Заповед за специален режим за опазване и ползване на лечебните растения

Със заповед по чл.10, ал.1, 2 и 3 и чл.14 от ЗЛР на Министъра на околната среда и водите. ежегодно се определя специален режим за опазване и ползване на защитените лечебни растения в която се определят допустимите за събиране количества билки от естествените находища извън територията на националните паркове на конкретни видове лечебни растения и се въвежда забрана за събирането на билки от естествените им находища на определени видове лечебни растения;

Контрол по изпълнение на заповедта се осъществява от РИОСВ-Смолян.

По-детайлна информация за този специален режим за опазване и ползване на лечебните растения е представена в следващата глава.

Ограниченията и забраните не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди.

Билки за лични нужди

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 “билки за лични нужди“ са билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

6. Ред за ползване на лечебните растения

Режим за опазване и ползване на лечебните растения

На основание чл.10, ал.1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения ежегодно със Заповед на Министъра на околната среда и водите се определят допустимите за събиране количества билки (в килограми сухо тегло) от естествените находища, извън територията на националните паркове на следните видове лечебни растения:

- Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
- Зърнастец елшовиден (*Frangula alnus* Mill.)
- Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
- Катраника, пелин бял (*Artemisia alba* Turra)
- Лазаркиня, Еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.)
- Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
- Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
- Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia* All.)
- Тлъстига лютива, жълто прозориче (*Sedum acre* L.)
- Кисел трън обикновен (*Berberis vulgaris* L.)
- Шапиче (*Alchemilla vulgaris* complex)

През последните две години (2014 и 2015) на територията на област Смолян няма заявени и съответно отпуснати количества за събиране на тези растения под ограничителен режим.

През 2012 и 2013 година на територията на област Смолян е била отпусната квота съответно от 200 кг и 300 кг за цвят от лечебна иглика (*Primula veris* L.).

РИОСВ-Смолян осъществява контрол по изпълнение на заповедта, като при констатиране на търговска дейност с лечебни растения, включени в приложението към заповедта, инспекцията санкционира нарушителите.

Със същата заповед е забранено събирането на билки от естествените им находища на следните видове лечебни растения:

- Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.)
- Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.)
- Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.)
- Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.)
- Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.)
- Изтравниче обикновено (*Asplenium trichomanes* L.)
- Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.)
- Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L.ssp. *aristatus*)
- Какула едроцветна (Конски босилек) (*Salvia tomentosa* Mill.)
- Копитник (*Asarum europaeum* L.)
- Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng.)
- Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)
- Оман бял (*Inula helenium* L.)
- Папаронка жълта, (Жълт мак, Рогатец) (*Glaucium flavum* Crantz)
- Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)
- Пирински/Мурсалски/Алиботушки чай (*Sideritis scardica* Grisb.)
- Пищялка панчиchieва (*Angelica pancicii* Vand)
- Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)
- Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link.) Jetsvaart)
- Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)
- Салеп (*Orchis* sp. *Diversa*)
- Смил жълт (*Helichrisum arenarium* (L.) Moech.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh=L.selago)

Цистозира (кафяво водорасло) (*Cystoseira barbata* (Good. et Wood. Ag.)

Ограниченията и забраните не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди.

Необходимост и ред за издаване на позволителни за ползване на лечебни растения

Редът за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване е представен детайлно в т. 4.1.

Редът за издаване на позволителни е определен със Закона за лечебните растения и е следния:

- Лицата, които кандидатстват за позволително, подават до органите по чл. 22 заявление, което съдържа:
  1. името, местожителството и данните от личната карта на заявителя;
  2. вида и количеството на ползването;
  3. района на събирането.
- Съгласно чл. 22 позволително за ползване на лечебните растения в различните случаи се издава от:
  1. директора на държавното горско или ловно стопанство;
  2. кмета на общината;
  3. областния управител;
  4. директора на дирекцията на националния парк, когато ползването е от териториите и акваториите на националните паркове, след заплащане на такса в съответната дирекция;
  5. лице с висше лесовъдско образование, оправомощено от кмета на съответната община и регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика;
  6. лице с висше лесовъдско образование, регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика;
- Съгласно чл. 35 от ЗЛР органите по чл. 22 издават позволителното в еднодневен срок от постъпването на заявлението, освен когато за определянето на разрешеното количество се изискват допълнителни справки, но не по-късно от 5 дни от постъпването на заявлението.
- Позволителните за ползване се издават по реда на постъпването на заявленията а при определяне на количеството органите по чл. 22 отчитат предвижданията на плановите документи по този закон, включително на документите в проектна фаза. (Когато документите не са влезли в сила или проектите не са разработени, размерът на разрешеното количество се определя от органите по чл. 22).
- Органът по чл. 22 има право да откаже издаването на позволително при изчерпване на количествата лечебни растения, определени от плановите документи, като се мотивира писмено в посочения в закона срок.
- Издаденото позволително, както и отказът да бъде издадено могат да се обжалват от заинтересуваните лица по реда на Закона за административното производство.
- Изменение на позволителното може да се извършва само от органа, който го е издал, когато титулярят изрази желание да бъдат променени видът, количеството или районът на събиране на лечебните растения.
- Органът по чл. 22 отнема позволителното за ползване със заповед, когато от дейността на титуляря на позволителното за ползване е настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения. Заповедта по ал. 1 може да бъде обжалвана по реда на Закона за административното производство.

Забранява се издаването на позволителни за ползване в нарушение на предвижданията на съответните планове, програми и проекти и на специалния режим, определен по чл. 10, ал. 1 и ежегодната Заповед на Министъра на околната среда и водите.

С Решение на Общински съвет – гр. Рудозем (Приложение №1) е приета Тарифа за таксите, които се събират за ползване на лечебни растения и други природни биологични ресурси от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост.

7. Мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения

Дейностите и мерките набелязани и представени в този раздел към ОПООС са лесно приложими. Изпълнението им ще доведе както до изпълнение на поставените цели, така и за повишаване ефективността на прилагане на нормативните изисквания по отношение опазването и устойчивото ползване на лечебните растения на територията на община Рудозем. За да стане това е необходимо всички заинтересовани страни с отношение към проблемите в тази област да изпълняват възложените им от закона задължения и да предприемат нужните практически мерки по ограничаване въздействието на установените застрашаващи фактори.

За да бъдат постигнати така определените цели и за да бъде ефективна работата на община Рудозем се предвижда изпълнението на следните мерки, които в основната си част са неинвестиционни:

№	Дейности	Отговорна институция	Срок	Екологичен ефект
1.	Прецизиране на режима за издаване на разрешителни за ползване на лечебни растения от Кмета на общината в земи, води и водни обекти – общинска собственост.	Община Рудозем	Постоянен	Недопускане на прекомерното използване (изхабяване) на редките лечебни растения
2.	Създаване на система за събиране на таксите за ползване на лечебни растения определени с Тарифата.	Община Рудозем	2016	Осигуряване средства за опазване на лечебните растения
3.	Конкретизиране на условия в разрешителното за ползване, специфични за всеки вид лечебно растение в съответствие с еколого-биологичната характеристика на видовете	Община Рудозем ДГС Смилян	Постоянен	Точни и ясни насоки за начина на ползване на лечебните растения, според спецификата на всяко едно от тях с цел да не се увреждат растенията
4.	Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата	Община Рудозем РИОСВ Смолян ДГС Смилян	Постоянено	Опазване на находищата на конкретните растителни видове
5.	Извършване на съвместни проверки на място (находища, пунктове и пазари), относно спазване на условията, поставени в разрешителните за ползване на лечебни растения	Община Рудозем РИОСВ Смолян ДГС Смилян	Периодично	Опазване на находищата на конкретните растителни видове
6.	Създаване и поддържане на база данни за находища на лечебни растения в общината, в т.ч. и на техните запаси	Община Рудозем РИОСВ Смолян	2016-2017	Актуална информация за качеството и наличността на находищата на лечебните растения.
7.	Повишаване на компетентността на лицата от общинската администрация, отговорни за прилагане на ЗЛР	Община Рудозем	Постоянен	Компетентно прилагане на ЗЛР

ОБЩИНА РУДОЗЕМ ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, 2016г. - 2020г.
РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

8.	Координиране на дейностите по опазване и ползване на лечебни растения с другите институции, имащи правомощия по ЗЛР – РИОСВ Смолян, Областна администрация, РДГ-Смолян и ДГС Смилян	Община Рудозем РИОСВ Смолян, Областна администрация, РДГ Смолян, ДГС Смилян	Периодично	Ефикасно прилагане на дейностите предвидени в Закона за лечебните растения от всички отговорни институции
9.	Провеждане на периодични разяснителни кампании за запознаване на населението със законовите изисквания: -заповедта на МОСВ; -трите брошури на МОСВ – по ЗЛР, Наредба 2 и наредба 5; -задълженията им по ЗЛР.	Община Рудозем РИОСВ Смолян ДГС Смилян. Обл. администрация, РДГ Смолян	Периодично	Повишена екологична култура на населението за прилагане на ЗЛР и наредбите към него
10.	Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи на наличната информация за ЛР на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и препоръки за отглеждане.	Община Рудозем РИОСВ Смолян ДГС Смилян, Обл. администрация, РДГ Смолян	Периодично	Повишена екологична култура на населението за прилагане на ЗЛР и наредбите към него

Извън тези дейности общината би постигнала успехи в опазването на лечебните растения ако успее да разкрие подходи за прилагане на практически мерки свързани с:

- разкриване на подход, който да води до преустановяване на разораването на сенокосните ливади;
- ограничаване на настъплението на сибирската хвойна и на орловата папрат;
- предприемане на косвени мерки по стимулиране на екстензивното животновъдство и увеличаване на броя на пашуващите стада в общината;
- реализирането на проект, свързан с оценка на риска от активната курортна и туристическа дейност върху състоянието на глобално значимото биоразнообразие;

Природоохранителната значимост на района като цяло, а в частност по отношение на биоразнообразието и лечебните растения би могла да се популяризира допълнително чрез подготовката и издаването на подходящи брошури и дигитални, особено по отношение на редките видове.

8. Изводи. Организация за изпълнение на програмата.

Изводи

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел “Лечебни растения” към общинската програма за опазване на околната среда на Община Рудозем естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване.

При изпълнението на предвидените в предишната глава мерки ще се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, както и ще бъдат задоволени потребностите от лечебни растения на населението.

Организация за изпълнение на програмата

Дейностите които имат отношение към мониторинга, контрола, оценката и актуализацията на Раздел „Лечебни растения“ ще се извършват успоредно с тези свързани с Общинската програма за опазване на околната среда (Виж Раздел 7 „Организация за изпълнение на програмата“ от ОПООС на община Рудозем 2016-2020 г.), за това тук ще бъдат представени съвсем накратко.

За да бъдат реализирани поставените с програмата задачи и постигнати заложените в нея цели е нужно предложените действия на общината по опазване на околната среда да бъдат еднакво добре приети от общинския съвет, общинското ръководство и съответните секторни специалисти.

Оперативните дейности свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (в и извън общината) свързани с изпълнението и контрола на програмата се изпълняват от Старши експерт „Екология и технически контрол“.

Контролът върху изпълнението се извършва от Общинския съвет на община Рудозем пред който кметът представя всяка година отчет за изпълнението на раздела като част от отчета за изпълнение на ОПООС, който се предоставя и на РИОСВ Смолян. В отчета се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, а при необходимост се правят предложения за допълване и актуализиране на програмата.

Актуализация и допълване на раздела се прави при изтичане на срока на действието му, при съществени промени в законодателството или по други съображения, които биха допринесли за подобряването му.

Координация с други общински и регионални програми

Раздела „Лечебни растения“ към ОПООС на община Рудозем е съобразен с нормативните документи по опазване на лечебните растения и голям брой национални, регионални и местни програмни и стратегически документи. Най-тясна е обвързаността с Общинската програма за опазване на околната среда, неразделна част от която се явява.

9. Приложения

1. Приложение №1 Тарифа за таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост, приета от Общински съвет Рудозем
2. Приложение №2 Удостоверение по чл. 42, т.3 и чл.46, т.3 от Закона за лечебните растения
3. Приложение №3 Позволително по чл.46, т.2 от Закона за лечебните растения
4. Приложение №4 Заявление за издаване на позволително за ползване на лечебни растения по чл. 46 т. 2 от Закона за лечебните растения

ПРИЛОЖЕНИЕ №1

ТАРИФА ЗА ТАКСИТЕ

Приета с Решение №101 на четиринадесетото редовно заседание на Общински съвет – гр. Рудозем на 26.06.2008 г.

Наименование	Мярка	Такса (лева)
А. Билки (в сурово състояние)		
1. Грудки, корени и коренища		
- божур, иглика, лудо биле, ранилист, решетка, ягода горска	кг	0,09
- кукуряк, папрат мъжка, папрат сладка, чемерика	кг	0,07
- бъзак, гръмотрън, синя жлъчка	кг	0,02
- глухарче, девесил, оман чер, пищялка, чобанка	кг	0,01
- други	кг	0,03
2. Листа		
- мечо грозде	кг	0,08
- боровинка червена и черна, лудо биле	кг	0,04
- брашлян, чобанка	кг	0,03
- глог, живовлек, леска, липа, люляк, оман чер, ягода горска		0,02
- бреза, върба, къпина, лопен, малина, подбел	кг	0,01
- други	кг	0,03

ОБЩИНА РУДОЗЕМ ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, 2016г. - 2020г.
РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

Наименование	Мярка	Такса (лева)
3. Стръкове		
- блатно кокиче	кг	0,10
- горицвет, лазаркиня	кг	0,08
- гълбови очички, зайча сянка, залист бодлив, лечебен исоп, прозориче жълто, шапиче	кг	0,05
- зимзелен, лудо биле, ранилист, теменуга миризлива, чубрица планинска	кг	0,04
- дяволска уста, кантарион жълт, кантарион червен, мащерка, очанка, риган обикновен	кг	0,03
- великденче, върбинка, жаблек, златна пръчица, изсипливче, камшик, лепка, медуница, миши уши, пача трева, пелин обикновен, подъбиче бяло, подъбиче червено, пчелник, равнец бял	кг	0,02
- врабчови чревца, вратига, глухарче, еньовче, змийско мляко, имел бял, комунига жълта, мокреш, оман чер, росопас, теменуга трицветна, хвоц	кг	0,01
- други	кг	0,03
4. Цветове		
- липа	кг	0,10
- божур, иглика	кг	0,05
- метличина, паричка, подбел, ралица, слез, тъжник блатен	кг	0,03
- акация бяла, бъз	кг	0,02
- вратига, глог, равнец бял	кг	0,01
- други	кг	0,03
5. Плодове		
- боровинка червена и черна, хвойна червена	кг	0,15
- хвойна сибирска	кг	0,10
- кисел трън, къпина, малина	кг	0,04
- бъз, глог, конски кестен, киселица	кг	0,02
- бъзак, трънка	кг	0,01
- други	кг	0,03

ОБЩИНА РУДОЗЕМ ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, 2016г. - 2020г.
РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

Наименование	Мярка	Такса (лева)
6. Семена		
- есенен минзухар	кг	0,15
- други	кг	0,08
7. Пъпки		
- странични борови връхета	кг	0, 15
- бяла бреза, черна топола	кг	0,10
- други	кг	0,08
8. Кори		
- мъждрян, ясен	кг	0,20
- зърнастец, кисел трън, леска	кг	0,10
- върба	кг	0,05
- дъб	кг	0,03
- бреза	кг	0,02
- други	кг	0,03
9. Лишеи		
- исландски лишей	кг	0,10
10. Водорасли	кг	0,30
Б. Генетичен материал за култивирано отглеждане включително при лабораторни условия, за създаване на колекции или възсановяване на други места в природата		
1. От защитени лечебни растения		
- плодове	100 гр.	20,00
- семена	100 гр.	50,00
- резници	бр.	2,00
2. От лечебни растения под специален режим на опазване и ползване		
- луковици, грудки, коренища	бр.	1,00

ОБЩИНА РУДОЗЕМ ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, 2016г. - 2020г.
РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

Наименование	Мярка	Такса (лева)
- плодове	100 гр.	5,00
- семена	100 гр.	10,00
- резници	бр.	0,50
3. От други лечебни растения		
- луковици, грудки, коренища от всички видове с изключение на описаните	бр.	0,10
- лук (всички видове), пероника (всички видове)	бр.	0,20
- ботурче есенно (есенна циклама)	бр.	1,00
- плодове	100 гр.	2,00
- семена	100 гр.	5,00
- резници	бр.	0,10

Таксите се заплащат преди издаване на позволителното.

Удостоверение по чл. 42, т.3 и чл.46, т.3 от Закона за лечебните растения

ОБРАЗЕЦ

Общинска Администрация - гр. Рудозем, обл.Смолян

бул. "България" 15, тел. 0306/32-22, факс:0306/31-49

e-mail:ob_rud@yahoo.co.uk

УДОСТОВЕРЕНИЕ

№ ...../ .....

номер дата, месец, година

за билките от култивираните лечебни растения

На основание: чл.42, т.3 и чл.46 от Закона за лечебните растения

УДОСТОВЕРЯВАМ, че .....ЮЛ/ФЛ....., със седалище:..... адрес:....., ул....., дан.№....., БУЛСТАТ ..... управител...../физическо лице....., ЕГН....., ЛК...../попълват се всички лични данни/ е култивирал следните лечебни растения:

Вид на култивираното лечебно растение наименование на български и латински	Засята площ дка	Местоположение землище, имот №	Вид морфологична част лист, корен, цвят	Добив кг/свежо
1.				
2.				

Забележка: Насаждението е създадено през ..... година.

КМЕТ НА ОБЩИНА РУДОЗЕМ: .....

(име, подпис и печат)

ОБЩИНА РУДОЗЕМ ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, 2016г. - 2020г.
РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

ПРИЛОЖЕНИЕ №3

Позволително по чл.46, т.2 от Закона за лечебните растения

ОБРАЗЕЦ

1.					
1. Адрес:					
4. БУЛСТАТ ..... Данъчен №					
5. ПОЗВОЛИТЕЛНО № ./..... (дата) местност					
ЗА СЪБИРАНЕ НА БИЛКИ/ГЕНЕТИЧЕН МАТЕРИАЛ землище					
община					
участък .....отдели					
6. На основание чл.22, т.2 от Закона за лечебните растения за срок от ..... до					
7. Разрешава се на					
(име, презиме, фамилия)					
8. от гр./с.....			9. фирма.....		
ул.....			от гр./с. .... БУЛСТАТ:		
община			ул.....		
обл.....			община.....Данъчен №		
ЕГН:			обл.....		
10. да събира:					
№	Наименование на билката	Мярка (кг, бр)	Количество	Ед.такса (лв)	Обща сума (лв)
1.					
2.					
3.					
Всичко					
.....(словом лева)					
в гореспоменатите отдели и местности, при следните условия: ..... (средства и методи на добиване) .....и при задълженията, изписани на гърба на формуляра (с помощта за лица, организирани от титуляра)					
11.Вносител:			12.Получил сумата:.....		
(подпис)			(длъжност и фамилия)		(подпис и печат)
Позволителното се издава на лице, което извършва ползване или на билкозагответел, регистриран по Търговския закон					

Указания за информацията на гърба на формуляра:

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПОЛЗВАТЕЛЯ:

1. При извършване на ползването да носи винаги в себе си разрешителното.
2. Да не извършва ползване в места, по начин и със средства, извън указанията в разрешителното
3. Да извършва само указанията в разрешителното видове ползвания
4. Да опазва находищата на лечебните растения
5. Да спазва правилата за противопожарна безопасност
6. Да не престъпва правата по ползване на настоящето разрешително

ЛИЦА, КОИТО СА ОРГАНИЗИРАНИ ОТ ТИТУЛЯРА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ПОЛЗВАНЕТО

1.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>
2.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>
3.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>
4.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>
5.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>
6.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>
7.....			
	<i>(име, презиме, фамилия)</i>	<i>ЕГН</i>	<i>Адрес</i>

Подпис на длъжностното лице: .....
(печат на ведомството)

Указания за съдържание и попълване на формуляра:

1. Наименование на администрацията на централната или местната власт, издаваща разрешителното:
  - Министерство на околната среда и водите;
  - Министерство на земеделието и горите / Национално управление на горите;
  - Областна Администрация;
  - Община;
2. Наименование на поделение на администрацията по т.1
  - Дирекция на Национален парк;
  - Държавно лесничейство / Държавна дивечовъдна станция;
3. Адрес на администрацията (Областна администрация, Община, Дирекция на Национален парк, Държавно лесничейство, Държавна дивечовъдна станция);
4. БУЛСТАТ, Данъчен № на администрацията по т.3;
5. Атрибутите се попълват според образеца;
6. Основание за издаване на разрешителното, съответно:
  - чл.22, ал.1 от ЗЛР – при издаване на разрешителното при издаване от Държавно лесничейство или Държавна дивечовъдна станция;
  - чл.22, ал.2 от ЗЛР – при издаване на разрешително от община, като се посочва и номер на решението на ОБС за приемане на общинските такси за ползване на лечебните растения;
  - чл.22, ал.3 от ЗЛР – при издаване на разрешителното от областен управител;
  - чл.22, ал.4 от ЗЛР – при издаване на разрешителното от Дирекция на Национален парк;
7. Посочва се физическото или юридическото лице, на което се издава разрешителното;
8. Данни за физическо лице на което се издава разрешителното;
9. Данни за юридическото лице на което се издава разрешителното;
10. Попълва се според образеца, като се указва вида на ползването, билката, мярка (кг или бр.), количеството, единична такса, обща сума (цифром и словом), задължения на ползвателя и дали ще ползва помощта на лица под негова организация; Уточнява се и местността, землището, имота, отдела, подотдела, за да може да се контролира ползването и да се планира за следващите години
11. Подпис на титуляра;
12. Длъжност, фамилия и подпис на длъжностното лице, издало разрешителното и печат на ведомството.

До Кмета
на Община Рудозем

ЗАЯВЛЕНИЕ

От ..... ЕГН.....
(име, презиме, фамилия)
лична карта №....., изд. на..... год. от
.....
с постоянен адрес: гр. /с./ ..... ул. .... №
.....
вх. ...., ет. ...., ап. ....тел за връзка: .....

в качеството си на .....
(физическо лице, собственик, управител, изпълнителен директор)
на
.....
(фирма на юридическо лице, едноличен търговец)
БУЛСТАТ:....., Данъчен номер
.....
със седалище/адрес на управление:.....
(населено място, булевард/улица, №)

Господин Кмет,

Моля да ми бъде издадено разрешително за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни площи – общинска собственост и такива, включени в строителните граници на населените места – общинска собственост, съгласно чл. 46 т. 2 от Закона за лечебните растения

№	Вид на ползването	Количество	Начин на ползване	Срок на ползване	Находище, местност
1					
2					
3					
4					
5					

Прилагам:

1. Документ за платена такса.

Считам, че молбата ми ще бъде удовлетворена.

Дата:.....

С уважение : .....

ОБЩИНА РУДОЗЕМ

Програма за опазване на околната среда

ПЕРИОД НА ДЕЙСТВИЕ: 2016г. - 2020г.

УТВЪРДИЛ:.....

Кмет на Община Рудозем / Р. Пехливанов /

Съдържание

Списък на таблиците	2
Списък на фигурите	2
Списък на използваните съкращения и термини	3
1. Въведение	4
2. Анализ на средата.....	7
2.1. Обща характеристика на община Рудозем	7
2.1.1 <i>Природо-географска характеристика.....</i>	<i>7</i>
2.1.2 <i>..Териториално-административна характеристика. Административен и управленски капацитет.....</i>	<i>11</i>
2.1.3 <i>Състояние на околната среда по компоненти .....</i>	<i>12</i>
<i>Въздух .....</i>	<i>12</i>
<i>Води.....</i>	<i>13</i>
<i>Почви.....</i>	<i>14</i>
<i>Отпадъци.....</i>	<i>14</i>
<i>Шум.....</i>	<i>20</i>
<i>Радиация.....</i>	<i>21</i>
<i>Биоразнообразие и защитени територии.....</i>	<i>21</i>
2.2 Демографска и социално-икономическа характеристика.....	23
2.2.1 <i>Брой и структура на населението.....</i>	<i>23</i>
2.2.2 <i>Социално икономическа характеристика.....</i>	<i>26</i>
2.3.Инфраструктура, пътища и телекомуникации.....	30
3. SWOT анализ.....	32
4. Визия.....	34
5. Цели и приоритети.....	35
6. План за действие.....	36
7. Организация за изпълнение на програмата.....	44
8. Приложения.....	46

Списък на таблиците

Таблица 1 Структура на поземлените ресурси на община Рудозем по начин на трайно ползване	8
Таблица 2 Количества депонирани отпадъци, 2012-2014, тонове.....	15
Таблица 3 Резултати за среднопретеглен сезонен и годишен морфологичен състав на отпадъците от Община Рудозем след преизчисляване на фракцията " други "	16
Таблица 4 Състав на битовите отпадъци по експертна оценка.....	16
Таблица 5 Извлечени битови отпадъци за рециклиране, депо Рудозем (кг)	19
Таблица 6 Брой на населението на община Рудозем за периода 2001-2014 г.....	24
Таблица 7 Население на община Рудозем по населени места, 2001-2015 г.....	24
Таблица 8 Промяна на населението на община Рудозем (2001-2011 г.)	25
Таблица 9 Резултати от SWOT анализ	32
Таблица 10 План на дейностите	37

Списък на фигурите

Фигура 1 Местоположение на община Рудозем	7
---	---

Списък на използваните съкращения и термини

SWOT анализ	Анализ силни слаби страни, възможности и заплахи
БО	Битови отпадъци
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КР	Комплексно разрешително
ЛУП	Лесоустройствен проект
МВЕЦ	Малка водна електрическа централа
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МС	Министерски съвет
НПО	Неправителствена организация
НПУО 2014-2020	Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.
НСИ	Национален статистически институт
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОБА	Общинска администрация
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООп	Организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки
ОПООС	Общинска програма за опазване на околната среда
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински план за развитие
ОПУДО	Общинска програма за дейностите по управление на отпадъците
ОЧЦМ	Отпадъци от черни и цветни метали
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РСУО	Регионално сдружение за управление на отпадъците
РУГ	Регионално управление на горите
ТБО	Такса за битови отпадъци

1. Въведение

Основание за разработване на програмата

Правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда произтичат от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), където в чл.17, ал.1, т.8 е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, в т.ч. в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси.

Изработването на Програма за опазване на околната среда в Община Рудозем се налага поради следните основни причини:

- Съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда;
- Досега общината не е изготвяла общинска програма за опазване на околната среда (ОПООС). Работело се е по изпълнение на мерки и дейности, заложи в други документи на общинско ниво – Общински планове за развитие (ОПР), секторни програми, кметски програми за определен мандат и т.н.
- Страната, както и общините навлязоха в нов програмен период (2014-2020 година) за който има изготвени голям брой стратегически документи, финансови инструменти и др., чиито възможности следва да бъдат използвани от община Рудозем, в т.ч. и в областта на опазването на околната среда.

В структурно и съдържателно отношение ОПООС е разработена в съответствие с Методическите указания за изготвяне на общински програми за опазване на околната среда, утвърдени с решение на Колегиума на МОСВ на 29.11.1999 г. и е подчинена на целите на Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Националната стратегия за околна среда.

Местната власт съсредоточава усилията си върху политиката за развитие на общината, като разполага с ясни цели, които са насочени основно към подобряване на условията за живот. В тази връзка е и заложиеният в Общинския план за развитие (ОПР 2014-2020 г.) на община Рудозем Приоритет 4, който е свързан с развитие на туризма и по-точно с опазване и експониране на културно-историческото наследство и съхраняване на околната среда.

Една от целите към него е да бъде запазено екологичното състояние на общината, едновременно с изграждане и осъвременяване на инфраструктурата за интегрирано пространствено развитие и опазване на околната среда. При поетапното постигане на тази цел и подобряването на качеството на живот на населението, Община Рудозем има възможността да стане по-атрактивна и привлекателна териториална единица, както за живеене и за туризъм, така и за външни финансови донори за доусъвършенстването и.

Цели на програмата

Програмата си поставя няколко основни цели:

- Да идентифицира и анализира проблемите в областта на околната среда на територията на общината, да установи причините довели до тях и да предложи мерки за тяхното преодоляване;
- Да открие приоритетите в областта на околната среда в контекста на националните програми и стратегии;
- Да използва разумно природните дадености на територията на общината за развитие на икономически потенциал;
- Да обедини усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и бизнеса на територията на общината за решаване на проблемите по ООС;
- Да използва оптимално наличните финансови и човешки ресурси, като ги концентрира за решаване на приоритетните проблеми.
- Да се предвидят основните мерки, чрез които общината следва да изпълни задълженията си и реализира правомощията си, произтичащи от нормативните актове в областта на околната среда;
- Да аргументира екологичните проекти на общината с които тя кандидатства за финансиране от национални и международни източници;
- Да предприеме мерки по създаването на ценностна система при която опазването на околната среда е приоритетно, ново съвременно мислене както на населението, така и на формалните и неформалните структури в общината.

Период на действие на програмата.

Общинска програма за опазване на околната среда на община Рудозем е разработена за периода 2016-2020 година, като по този начин е в съответствие с предвижданията на Общинския план за развитие на общината за периода 2014-2020г., както и на голям брой стратегически документи на национално, регионално, областно и общинско ниво с обхват до 2020 година.

От друга страна това отговаря и на изискванията на чл.79, ал.2 от ЗООС, който определя период на изпълнение на програмите не по-малък от три години.

Национална и общинска нормативна рамка

ОПОС на община Рудозем е съобразена с националните и регионални приоритети в икономическото развитие и опазването на околната среда, в т.ч.: Общински план за развитие на Община Рудозем (2014-2020 г.), Областна стратегия за развитие на област Смолян (2014-2020г.), Регионален план за развитие на Южен централен район (2014-2020), Национална стратегия за регионално развитие (2012-2022), Оперативна програма "Околна среда" (2014-2020 г.); Национална стратегия за околна среда 2009-2018 г., Национален план за управление на отпадъците (2014-2020 г.); Общинската програма за управление на отпадъците на община Рудозем (2016-2020), както и с др. документи.

Програмата е динамичен и отворен документ. Тя може да бъде периодично допълвана съобразно настъпили промени в приоритетите на общината, в националното законодателството и други фактори със стратегическо значение.

Общинската програма за управление на отпадъците, разработена в съответствие със Закона за управление на отпадъците (ЗУО) е неразделна част от тази програма. Включването на цели и мерки за този основен сектор в програмата за околна среда определя приоритетността им в целия комплекс от екологични проблеми на общината.

Ключово изискване за програмата е нейната достъпност за обществеността, което ще стане чрез публикуването и на интернет страницата на общината, както и чрез периодично представяне пред населението на постиженията и проблемите, които общинската администрация среща при решаване на проблемите свързани с околната среда на общинско ниво, в т.ч. и при управлението на отпадъците.

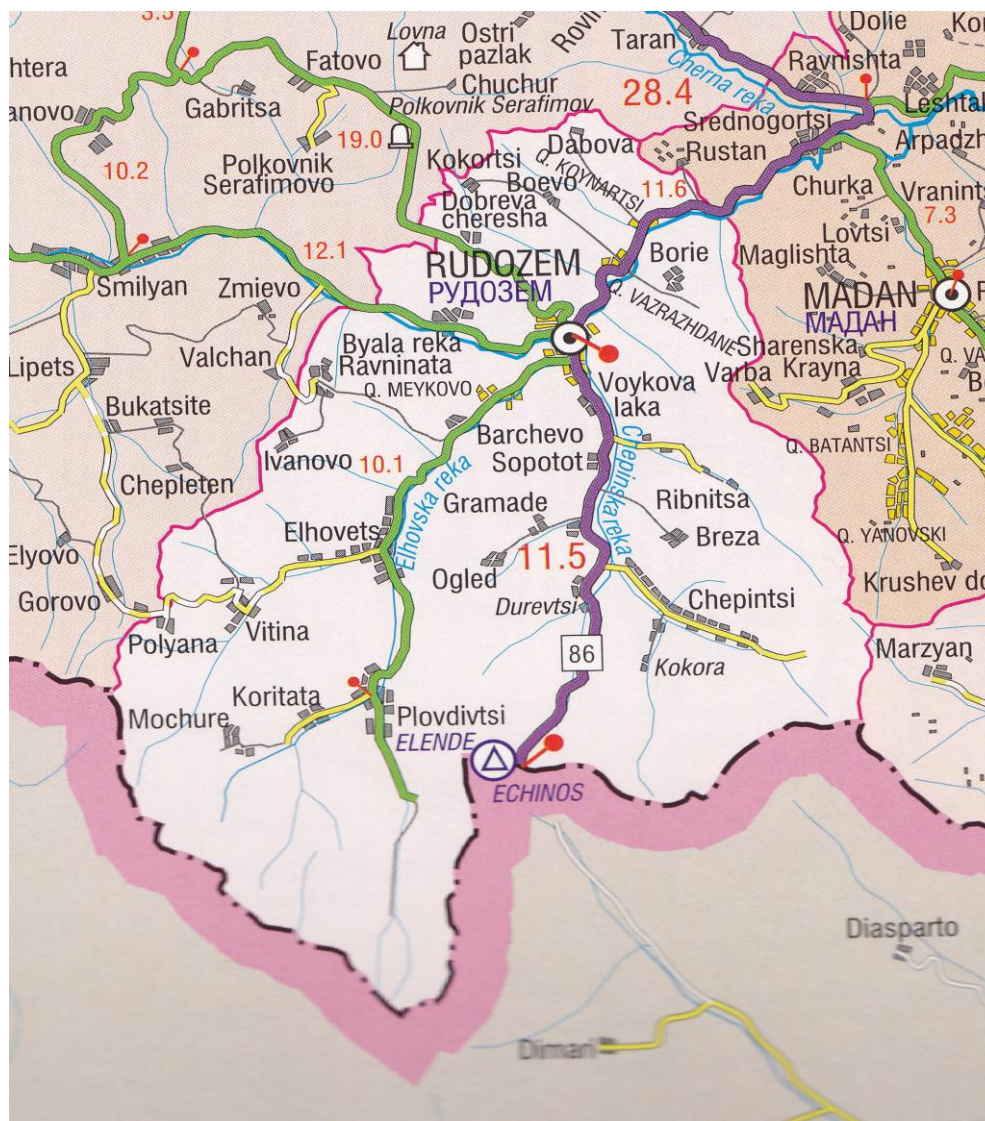
В съответствие с изискванията на Закона за лечебните растения (ЗЛР), като неразделна част и Приложение №3 към тази програма е изготвен Раздел „Лечебни растения“. Това е с цел да се осигури опазването на лечебните растения и на техните ресурси на територията на община Рудозем, като се планира екологосъобразното и устойчивото им ползване.

2. Анализ на средата

2.1. Обща характеристика на община Рудозем

2.1.1 Природо-географска характеристика

Община Рудозем е разположена в Горноарденския район на най-югоизточните части на Западните Родопи, обхващащ долините на реките Арда, Чепинска и Елховска. В състава на общината влизат 23 населени места (един град и 22 села), а площта, която заема е 191,3 кв.км. В административно отношение е част от Смолянска област. На северозапад и север граничи с община Смолян, на изток с общините Мадан и Златоград, а южната и граница съвпада с държавната граница на България с Република Гърция.

Фигура 1 Местоположение на Община Рудозем

Релефът в общината е подчертано планински. Преобладават среднопланински, нископланински и хълмисти терени, а склоновете на долините са ерозионно-денудационни, със значителен наклон и дълбока и гъста речна мрежа. Средната надморска височина на общината е 765 м. Най-високата точка се намира при вр. Циганско градище (1827 м) на българо-гръцката граница.

Общината попада в континентално-средиземноморската климатична област, а частите над 1000 м. надморска височина в планинския климатичен район. Средната годишна температура е 9,4°С, като средната през лятото е 19,4°С (м. юли) и 1,6°С през зимата (м. януари).

Общината не разполага с достатъчно по количество и качество земя за развитието на интензивно растениевъдство и животновъдство. Поради характера на релефа обработваемата земя в общината е малко – 10 750 дка, т.е по около 1 дка на жител и заема по-малко от 6% от площта на общината. Мерите и пасищата са 15 975 дка и спадат към стопанисваната земя, но не могат да се ползват ефективно, поради отделеченост от населените места, липса на удобни и хубави пътища и непригодност за селскостопанско производство. Структурата на поземлените ресурси на общината по видове територии е представена в следващата таблица.

Таблица 1 Структура на поземлените ресурси на община Рудозем по начин на трайно ползване

Наименование на вида територия	Площ в дка	Дял
Земеделски територии	26 620	14,6%
Горски територии	146 388	80,00%
Населени места и др. урбанизирани територии	5 752	3,1%
Водни течения и водни площи	1 156	0,6%
Транспорт и инфраструктура	2 353	1,3%
Територии за добив на полезни изкопаеми	650	0,4%
Общо	182 919	100%

Източник: Административен атлас Република България, София, 2007 г.

Земеделските територии следва да бъдат оценявани като предпоставка за развитие, като една от тях е формирането на модерен аграрен сектор. С най-голям дял в земеделските земи са мерите и пасищата – 12 317 дка (51%), ливадите – 9 012 дка (37%), нивите – 2 763 дка (11%) и трайните насаждения са около 1%. Пасищата и естествените ливади са ресурс за развитието на говедовъдството и овцевъдството, но в последните години голяма част от са изоставяни и постепенно се превръщат в пустеещи, обрасли с храстовидна растителност територии. Като цяло обработваемата земя с малки изключения отговаря на изискванията за развитие на екологично земеделие

Горският фонд заема 146 388 дка (около 80% от територията на общината) и е по-висок от този показател в областта. Съотношението на широколистните към иглолистни гори е приблизително 30/70%, а собствеността на горския фонд е държавна (95%) и частна (5%).

Останалите територии – населени места, инфраструктура (транспортна и техническа), водни течения и площи, териториите за добив на полезни изкопаеми и депата за отпадъци са с дял от малко над 5%, основно за сметка на урбанизираните територии и инфраструктурата.

Релеф

Релефът в общината е подчертано планински. Преобладават среднопланински, нископланински и хълмисти терени, а склоновете на долините са ерозионно-денудационни, със значителен наклон и дълбока и гъста речна мрежа. Средната надморска височина на общината е 765 м. Най-високата точка се намира при вр. Циганско градище (1827 м) на българо-гръцката граница.

Най-югоизточните части на Западните Родопи, където е разположена община Рудозем се характеризират с блоково-разломна структура и са изградени от допалеозойски и палеозойски метаморфни скали. Най-често срещани са гнайсите, слюдените шисти и мраморите. При херцинското нагъване (през палеозойската ера) се образуват три полегнали на юг-югоизток антиклинали – Северно-, Средно- и Западнородопска. Техните ядки са изградени от южнобългарски гранити, покрити от метаморфна мантия. През терциера в пониженията се образуват езера, в които се отлагат седименти, главно пясъчници и конгломерати. Проявява се вулканска дейност, в резултат на която се образуват обширни лавови покривки от риолит (главно в Смолянско).

Хидрографската мрежа е силно разчленена и дълбоко врязана в релефа и води до бързо дрениране на терена. За съвременния релеф най-голямо значение има издигането на планината през неогена и кватернера. Сложната стъпаловидна промяна на разломите е обусловила стръмния стъпаловиден изглед на склоновете. Окончателното оформяне на съвременните речни долини се извършва през кватернера.

Всички тези особености на геоложката основа и релефа определят характера на селищната мрежа, която е типична за планински район – дисперсно разположени населени места, преобладаващи малки селища и един град, обединяващ икономическите, административните и културно-просветните функции. Изключение представляват две по-големи села, разположени в удобни долинни разширения на реките Елховска и Чепинска.

Полезни изкопаеми

Родопите са богати на рудни и нерудни полезни изкопаеми. Най-голямо стопанско значение за община Рудозем имат оловно-цинковите и полиметалните руди. Находищата имат жилин произход, като някои рудоносни жили имат дължина до няколко километра. Освен олово и цинк рудите съдържат мед, пирит, злато, сребро и други ценни съставки. Полиметалните руди са образувани от горещи минерализирани разтвори, които преди 20-30 милиона години се издигат по пукнатините на скалите. В общината има и кариери за скално облицовъчни материали – риолитови тикли и мраморни бречи.

Тези залежи са от голямо значение за икономическото развитие на община Рудозем и са довели до специализацията на общината в рудодобива и обогатяването на оловно-цинковите руди.

Климат

Климатът в община Рудозем е преходно-средиземноморски и умерено континентален. Средната годишна температура е 9,4°C, средната лятна (м. юли) температура е 19,4°C, а средната зимна температура (м. януари) е 1,6°C. Преобладават северните и северозападни ветрове. Средната относителна влажност на въздуха се движи в границите 68-80%, а средно за годината е 75%. Дните със снежна покривка са около 75 годишно. Средната годишна сума на валежите е 867 мм, което е над средните стойности за страната, с минимум през лятото и максимум през зимата. Преобладават север-североизточните ветрове с малка и умерена средна скорост 1,0-1,3 м/с, „бризова“ циркулация по долините на главните реки и фьонове ветрове със скорост 15-20 м/с.

Води и водни ресурси

Преобладаващият планински релеф, заедно с обилните валежи и голямата залесеност, определят значителната водоносност на района и режима на водите в община Рудозем. Средногодишната водоносност в Западните Родопи е от 4 л/сек/км² в подножието и котловинните полета до 28 л/сек/км² в най-високите билни части. Най-големи водни количества в Западните Родопи протичат през пролетния сезон. С най-малки величини в сезонното разпределение на оттока е летно-есенният период (от 8 до 25% от годишния отток). Подхранването на реките по време на маловодието става главно с подземни води, а валежите имат малък хидроложки ефект. Водните

ресурси се характеризират с ярко изразени годишни колебания поради което и общият дебит на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване варира в доста широки граници. Преобладават изворните водохващания – каптажи. Най-значителна река в тази част на Родопите е Арда, която се формира от сливането на реките Елховска и Чепинска. Няма регистрирани извори за минерални води, както и изградени ВЕЦ. Очаква се в близките години да се доизгради язовир „Пловдивци“.

Обезлесеността в определени райони и летните засушаване през лятото и началото на есента поради средиземноморското влияние довеждат до изчерпване на запасите от подземни води и формиране на маловодие. Голяма част от малките и някои от средните по големина реки пресъхват и се превръщат в суходолия. Най-големи водни количества (45% от годишния отток) протичат в реките през зимния период. Летният отток е съвсем малък и едва достига 10%.

Рудозем и съседните му села използват подземни и повърхностни води за питейно водоснабдяване, като добитите водни количества са средно на година 375 м³, а доставяните водни количества са средно 175 м³. Не съществува сериозен проблем с качеството на водата. Съществува притеснение от факта, че на част от водоизточниците не се извършва редовен мониторинг на качеството на питейната вода, която се доставя на населението по водоснабдителната мрежа на няколко населени места. Основните източници на замърсяване на водите са населените места, които са без канализационна мрежа и причиствателни съоръжения, както и някои точкови индустриални източници на замърсяване, при чиято дейност се заустват непречистени отпадъчни води.

Почви, растителност, животински свят

Преобладаващите почви са кафяви горски, а от азоналните почви – алувиално-ливадните. Основният източник на замърсяване на земите и почвите (главно с тежки метали) в продължение на много години са били рудодобива и флотационните дейности, които се осъществяват на територията на град Рудозем. Замърсяването е значително намалено след изграждането на хвостохранилището.

В най-южните части на общината, доскоро недостъпни зад граничния кльон, както и около бившите минни полета все още има диви и недокоснати кътчета, в които са се запазили редица защитени растителни и животински видове. Два растителни вида - родопски силивряк и родопски скален копър са в списъка на защитените растителни видове от „Червената книга“.

На територията на община Рудозем попадат части от две защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“: BG0000372 „Циганско градище“ и BG0001030 „Родопи-Западни“. Предмет на опазване са значими за общността животински видове, като глухар, вълк, мечка, дива коза и пъстър пор. Защитени са също и осем вида прилепи. Установени са 11 ценни природни местообитания, сред които много добре запазени букови, дъбови-габъррови гори, гори от бял бор, както и богати на биоразнообразие тревни съобщества – планински сенокосни ливади.

Известен интерес представляват местността „Трите гроба“ (с площ от 1 дка) и скалното образование „Кечика“, които обаче не са обявени като защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ) и не са в регистъра за защитените територии на РИОСВ – Смолян.

Защитени територии и биоразнообразие

В териториалният обхват на община Рудозем не попадат защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ), в т.ч. защитени вековни дървета.

В мрежата „Натура 2000“ са включени малки части от две защитени зони: BG0000372 „Циганско градище“ и BG0001030 „Родопи-Западни“, чиято основна цел е опазване на местообитанията на

букови гори и някои видове бозайници. Те са част от общеевропейската екологична мрежа от 2007 г. Обявени са по реда на Европейската директива за природните местообитания (92/43/ЕИО).

Под специален режим на опазване и ползване по Закона за лечебните растения (с ежегодно отпускани квоти) са: лечебна иглика, лудо биле, рани лист, волски език, кисел трън, мечо грозде, момина сълза и др.

2.1.2 Териториално-административна характеристика. Административен и управленски капацитет

В обхвата на община Рудозем са включени 23 населени места: 1 град и 22 села, от които най-големи са Чепинци и Елховец. Административното управление се осъществява от четиринадесет кмета и осем кметски наместници.

Селата са преобладаващо малки (с население от 200 до 1000 д.) – 7 бр. и много малки (с население под 200 д.) – 13 бр. Според данните от Преброяване 2011 едно село – Кокорци е без население, а с под 10 души население са селата Боево, Бреза и Дъбова.

В много малките селата живеят около 8% от населението. Те се характеризират със силно изразен процес на застаряване. Демографското развитие е малко по-благоприятно в селата Чепинци (над 2 000 ж.), Елховец (над 1 000 ж.), както и в Сопотот, Рибница и Войкова лъка (над 300 ж.).

Общинският център гр. Рудозем е традиционен обединяващ център с изградена инфраструктура за обслужване на населението от общината, който осигурява административното обслужване и нормалното функциониране на населените места от общината.

Общинската администрация на Община Рудозем е структурирана както следва:

- Общата администрация е организирана в Дирекция "Финансово-стопански дейности и бюджет, административно, правно и информационно обслужване" и
- Специализираната администрация е организирана в Дирекция "Строителство и благоустройство на територията, образование, здравеопазване и социални дейности".

Едноименният отдел в специализираната администрация е организиран в две направления „Устройство на територията“ и „Екология“, със съответните разписани в Устройствения правилник на община Рудозем отговорности, права и задължения.

Организационна структура в община Рудозем с ангажименти по опазването на околната среда, в т.ч. и за управлението на отпадъците е следната:

- Кмет на община Рудозем;
- Заместник кмет;
- Главен експерт „Екология и технически контрол“;
- Отговорник на депото;
- Кметове и кметски наместници по населени места.

За подобряване на административния капацитет и на качеството на административните услуги през последните години в община Рудозем са изпълнени няколко проекти, включително и по Оперативна програма "Административен капацитет" за „Въвеждане на механизъм за мониторинг и контрол при формулиране и реализация на общински политики в община Рудозем“. В резултат са обменени добри практики в сферата на управлението на общини, оптимизирана е организационно дейността на ОБА с цел постигане на по-голяма ефективност и избягване на

дублиращи се функции и е изготвен нов Общински план за развитие за периода 2014-2020 г., съфинансиран от ЕС чрез ЕСФ по договор №13-13-13.

Представители на общинската администрация се включват в обучения и семинари по конкретни теми при всяка възможност.

Община Рудозем поддържа интернет страница, която се обновява своевременно и предоставя актуална информация за общината, общинската администрация, общинския съвет, новини, обявления, решения на ОБС, заповеди на кмета на общината, съобщения, обществени поръчки, търгове и друга информация.

На сайта на община Рудозем може по електронен път да се подават жалби, сигнали и запитвания и да се получи съответният отговор и информация, касаеща работата на администрацията. Използва се активно електронна поща за кореспонденция с всички държавни институции и ведомства. Наличие на електронна връзка улеснява връзката на общинската администрация с по-големите кметства, както и с останалите субекти на гражданското общество – граждани, НПО, стопански субекти.

До момента общината винаги е получавала необходимата информация и съдействие от регионалните структури на министерства с отношение към ООС, като РИОСВ Смолян, РЗИ Смолян и БД Пловдив. Поддържа се база данни и се контактува при необходимост с НПО с интерес по ООС, които в общината са заявили сходни сфери на дейност, както и с дейност в областта на туризма, спорта, социални и младежки дейности.

2.1.3 Състояние на околната среда по компоненти

Наблюдението на състоянието и контролът върху състоянието на околната среда се провежда по компоненти на средата и фактори, в съответствие със значителен брой специализирани закони за управление на околната среда, приети през последните години и довели до пълен синхрон на националното законодателство с европейските норми.

Въздух

Съгласно Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ) оценката на качеството на атмосферния въздух се извършва за основните контролирани показатели – общ прах, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и тежки метали (олово, кадмий), както и за други специфични замърсители като сероводород, амоняк, фенол, аерозоли на сяръната киселина, хлор и хлороводород и въглероден оксид. В град Рудозем, както и в цялата община няма разположен постоянен пункт за мониторинг на качеството на атмосферния въздух. Периодичен контрол на някои от тези емисии се извършва от РИОСВ Смолян, но честотата на замерване не дава възможност за систематична оценка на качеството и чистотата на атмосферния въздух.

Община Рудозем не е определена като проблемна по отношение на състоянието на атмосферния въздух и не е включена в националния списък на общините, които трябва да изготвят програма за повишаване качеството на атмосферния въздух. Средното часово и годишно разпределение на вятъра в общината обикновено е в границите от 0,8 до 1,4 м/сек, като е най-силен през месеците февруари и март, а като най-тих се характеризира периода от ноември до януари. Преобладаващото тихо време, което благоприятства задържането на атмосферните замърсители за различните месеци варира от 40 до 60%.

В град Рудозем има четири обекта, които работят без пречиствателни инсталации и са наблюдавани от РИОСВ Смолян. Наред с тях основни замърсители на атмосферния въздух на

града се явяват Рудоземската обогатителна фабрика (която разполага със съоръжения за пречистване) и широкото използване на твърди горива (дърва и въглища) за битово отопление от населението на града (48%), което води до отделяне на серен диоксид и прах. За периодичното достигане на наднормени нива на фини прахови частици (ФПЧ10) в община Рудозем принос имат и неблагоустроените селищни територии, неподдържането на уличната мрежа, хвостохранилището в близост до града и транспорта. Допълнителен принос към замърсяването на атмосферния въздух с прахови частици оказва и влиянието на неблагоприятните климатични условия в страната като слабо разреждане на локално емитираните замърсители в резултат на ниски скорости на вятъра (под 1,5 м/сек.), както и продължителни засушавания. Въпреки това качеството на въздуха е определяно като добро.

Контрол на емисиите е проведен при фирма „Рубелла Бюти“, като последното измерване е правено от Автоматичната измервателна станция на РИОСВ Смолян през 2005 година за следните показатели: серни окиси – 685 mg/Nm³, азотни окиси – 211 mg/Nm³ и въглероден оксид – 11 mg/Nm³.

Не са налагани глоби за наднормени замърсявания. По експертна преценка през последните години се наблюдава намаление на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух от автомобилния транспорт, което се обяснява с големия брой монтирани газови уредби и по-добрия сервис на автомобилите. За снижаване на праховите замърсявания и емисиите от автомобилния транспорт общината залага на поддръжка, ремонт и рехабилитация на пътните платна с най-голяма амортизация.

По отношение на опазване чистотата на атмосферния въздух са определени следните приоритети стоящи пред общинската администрация:

- подобряване и поддържане на състоянието на уличната и пътната мрежа;
- подобряване на организацията на движение;
- постепенно намаляване на депонирането на биоразградими отпадъци и повишаване на степента на използването им;
- прилагане на мерки за ограничаване и недопускане на нераглемантирани опожарявания и горене на отпадъци, гуми, биомаса и др.

Води

Районът е част от Западнотракийската област, Източнородопска подобласт, която като цяло се характеризира със слаба водообилност. От преобладаващите нископланински и хълмисти терени със значителни наклони на долинните склонове много рядко изтичат извори. Често повърхностните извори (с дебит под 0,05 l/sec) в гранитизираните биотитови гнайси и гранитогнайсите пресъхват през сухите летни месеци. При пробни водочерпания е доказана сравнително слаба оводненост на скалите в дълбочина.

През територията на Община Рудозем протича река Арда в нейното горно течение и основните и притоци реките Елховска и Чепинска. По поречието на реката са разположени пет пункта от Националната мрежа за наблюдение на повърхностите води, като един от тях е над гр. Рудозем (фонов пункт). Данните от провежданото наблюдение показват, че в горното си течение водите на реката са чисти и с добро качество. Построяването на градска пречиствателна станция за отпадъчните води и изградената канализационна мрежа доведоха до спирането на точковото замърсяване на реката, което водеше до сериозни щети на водната флора и фауна.

Замърсяването на реката след гр. Рудозем, както и ограничените водни ресурси за питейно водоснабдяване, дължащо се отчасти и на изсичането на широколистни дървесни видове и тяхната подмяна с иглолистни такива създава проблеми във водоснабдяването на населението. Неправилното стопанисване на горските масиви води до увеличаване на повърхностния отток,

който води до засилване на ерозията, а в същото време хранването на подземните водни хоризонти е недостатъчно.

Общият обем на водните ресурси на територията на общината се характеризира с ярко изразени годишни колебания. За нуждите на населението и бизнеса се използват главно изворните водохващания – каптажи, като общият дебит на водоизточниците варира в доста широки граници.

Почви

Степента на замърсяване и деградиране на почвите на територията на община Рудозем е обусловена от дейностите в промишлеността (главно добивна и рудообогатителна), неефективното земеделие, естествените процеси (водна ерозия и други екзогенни фактори), експлоатацията на природни богатства и депонирането на отпадъците.

През последните няколко години не е регистрирано химическо замърсяване, киселяване на почвите, наличие на наднормени нитратни и нитритни съединения, органични замърсители, нефтопродукти и радионуклеиди. Замърсяване на земни масиви и почви с тежки метали е характерно за терените силно засегнати от минно-добивна дейност и флотация на рудите – това са отвалите и промишлените площадки на минно-добивните предприятия.

Тъй като близо 80% от територията на общината е покрита със гори, то обработваемата земя е малко и с малки изключения отговаря на изискванията за развитие на екологично земеделие. Преобладаващите почви са кафяви-горски и алувиално-ливадни, като при тях не са констатирани завишени норми на замърсяване вследствие на торене или борба с вредителите. Има известно замърсяване на почвите с тежки метали в резултат на дейността на флотационната фабрика, като то е значително намалено след изграждането на хвостохранилището.

Община Рудозем е сред общините в страната, за които проблемите свързани със състоянието на почвите не изискват спешни или незабавни действия. По отношение на подобряване състояние на почвите и устойчиво управление на земите, общинската администрация следва приоритетно да предприеме следните мерки в това направление:

- Предприемане на мерки за въвеждане на компостирането (за препоръчване е домашното компостиране) и използване на получения компост в земеделието;
- Постепенното реструктуриране на горския фонд и нарастването на дела на широколистните видове е важна предпоставка за подобряване екологичното състояние като цяло, намаляването на водната ерозия, а освен това би помогнало частично за решаване на проблемите с недостига на вода;
- Проучване и разработване на програма за оползотворяване на отпадъците от минно-добивната промишленост и ограничаване на тяхното негативно въздействие върху почвите, околната среда и здравето на хората.

Отпадъци

В съответствие със Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ общината изготвя програма за управление на отпадъците, която е неразделна част от настоящата програма. Програмата за управление на отпадъците се изготвя в съответствие с Методически указания за разработване на общински програми за управление на отпадъците, утвърдени със Заповед №РД-211/31.03.2015 г. на Министъра на околната среда и водите. Съгласно ЗУО и голям брой други нормативните документи общинската администрация е отговорна за организиране на цялостния процес на събиране, транспортиране, рециклиране и съхраняване на отпадъците.

На територията на община Рудозем се генерират характерните четири типа отпадъци: битови отпадъци (БО), производствени отпадъци (ПО), строителни отпадъци (СО) и опасни отпадъци (ОО).

Битови отпадъци

Количества битови отпадъци

Съгласно Заповедта на кмета на Община Рудозем в система за организирано сметосъбиране, сметоизвозване и обезвреждане на отпадъците на депо са обхванати 19 н.м. и 99,92% от населението. За тези населени места е осигурено и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване. Не се обслужват организирано и съответно са освободени от плащането на такса обезлюдените села и тези с население под 10 души – Кокорци, Добрева череша, Дъбова и Бреза, както и мах. „Равнища“ на с. Бърчево.

Количествата отпадъци, които постъпват на депо Рудозем се замерват на кантар и са дадени в следващата таблица:

Таблица 2 Количества депонирани отпадъци, 2012-2014, тонове

Показатели	2012	2013	2014
Население на общината	9 943	9 797	9 657
Население на гр. Рудозем	3 708	3 646	3 593
Депонирани отпадъци, тонове	1 645	1 448	1 555
Депонирани производствени неопасни отпадъци, тонове	202	228	210
Депонирани отпадъци на човек от населението, кг	165	148	161

Нормите на натрупване, препоръчвани от Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци, утвърдена със Заповед № РД-744/29.09.2012 г. и диференцирани за различни населени места, приложими за периода 2012-2015 г., определят 242 кг на човек средно за населени места под 3000 души.

Нормата на депонираните отпадъци в община Рудозем за 2014 г. е с 30% по-ниска от нормите, за генерирани отпадъци, заложи в Методиката. През 2014 г общината не е имала договор с организация по оползотворяване на отпадъците от опаковки, но има самостоятелно организирано отделяне на рециклируемите отпадъци на депото, което е дадено в таблица 7 по-долу. Като се отчетат и тези количествна, информацията показва по-ниска норма на образуваните отпадъци. Факторите, определящи по-ниската норма на натрупване са:

- по-ниските доходи на населението от средните за страната и по-високата безработица
- планинското разположение и малки количества отпадъци от домашните стопанства
- по-ниски от средните за страната нощувки на туристи и гости на общината.
-

Приета е норма на натрупване от 180 кг. на човек за количеството образувани битови отпадъци на територията на общината.

Състав на отпадъците

В периода септември 2015 – юли 2016 община Рудозем извършва представително изследване (включващо 4 бр. пробонабирания – по едно за всеки един от сезоните) на морфологичния състав на отпадъците на общината в съответствие с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г. Резултатите от първия сезонен анализ, който е проведен през есента на 2015 г. са представени в следващата таблица.

Таблица 3 Резултати за среднопрегледен сезонен и годишен морфологичен състав на отпадъците от Община Рудозем след преизчисляване на фракцията „ други “

Видове отпадъци	Есен	Зима	Пролет	Лято	Средногодишен
	%	%	%	%	%
Хранителни	10,36	11,39	16,55	10,51	12,2
Хартия	1,48	1,68	2,40	4,90	2,6
Картон	1,57	3,44	4,95	2,17	3,0
Пластмаса	11,38	16,46	19,64	16,27	15,9
Текстил	1,40	6,47	7,22	7,45	5,6
Гума	1,81	1,60	0,24	1,44	1,3
Кожа	0,08	2,80	2,00	5,62	2,6
Градински	20,70	33,10	31,74	28,55	28,5
Дървесни	0,33	2,70	0,65	0,44	1,0
Стъкло	12,21	9,95	4,95	3,88	7,7
Метали	1,57	3,76	1,19	0,86	1,8
Инертни	37,03	6,57	8,40	17,83	17,5
Опасни отпадъци	0,08	0,08	0,08	0,08	0,1
Общо	100	100	100	100	100,0

В следващата таблица е представен морфологичният състав на отпадъците, определен експертно съгласно Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци, в съответствие със структурата на населението през 2014 (данните от таблица 4) и средна норма на натрупване от 180 кг.:

Таблица 4 Състав на битовите отпадъци по експертна оценка

Вид отпадъци	Съгласно Методиката		Община Рудозем, осреднени, съгласно методиката	
	под 3 хиляди	3-25 хиляди	в %	В тонове
Хранителни	15.60%	23.20%	18.43%	320
Хартия	6.10%	8.50%	6.99%	122
Картон	4.00%	5.50%	4.56%	79
Пластмаса	10.30%	10.10%	10.23%	178
Текстил	2.00%	3.70%	2.63%	46
Гума	1.00%	0.90%	0.96%	17
Кожа	1.00%	0.90%	0.96%	17

Градински	30.90%	21.70%	27.48%	478
Дървесни	2.90%	2.00%	2.57%	45
Стъкло	2.40%	6.10%	3.78%	66
Метали	1.90%	2.00%	1.94%	34
Инертни	21.30%	14.80%	18.88%	328
Опасни	0.60%	0.60%	0.60%	10
Общо	100.00%	100.00%	100.00%	1 738

Първият сезонен анализ показва по-нисък относителен дял на органичните отпадъци и по-висок на пластмаса и стъкло, в сравнение с нормите от Методиката.

Строителни отпадъци

Община Рудозем е една от четирите общини в обхвата на РИОСВ Смолян, която има отредена площадка за контролирано депониране на строителни отпадъци. Площадката представлява нарушен терен от минно-добивната промишленост, като с депонирането на инертните отпадъци се постига възстановяване на релефа, поради което не се води отчетност. По-рядко строителни отпадъци се депонират и на общинското депо, като служат за запръстяване и уплътняване.

Утайки от ПСОВ

Към настоящия момент утайките от ПСОВ Рудозем се депонират на общинското депо. По информация от РИОСВ преди депониране, утайките се третират предварително с флокулант. Поради липсата на осушителни полета на пречиствателната станция, утайките не отговарят на изискванията за използване в земеделието. Не са установени утайки, които могат да бъдат определени като опасен отпадък. Годишните количества депонирани утайки в общината в периода 2011-2014 г. са между 6 и 15,5 тона.

Опасни отпадъци от бита

Опасните отпадъци от сервизна дейност на МПС и бита обхващат разнообразни компоненти, свързани с продукти за битова употреба, масла, охладителни течности, акумулаторни и други типове батерии, луминисцентни лампи, електронно оборудване, техника и други. За различни типове опасни отпадъци практиката в страната, която се прилага и в община Рудозем е договориране и предоставяне на тези дейности на лицензирани за целта фирми.

От масово разпространени отпадъци (МРО) в общината е въведена система за събиране само на негодни за употреба батерии и акумулатори. Тя обхваща през 2014 година 59% от населението (7 712 души), които могат да използват 7 пункта за разделното им събиране.

Излезлите от употреба автомобилни гуми се предават на лица, които имат съответния разрешителен документ по ЗУО или в действащите центрове за разкомплектоване на ИУМПС на територията на общината.

Общината няма договор с организация, извършваща дейности по събиране, транспортиране, временно съхраняване, предварително третиране, оползотворяване и обезвреждане на ИУЕЕО.

Няма сключен договор с фирма за разделно събиране на луминесцентни лампи.

В общината няма населено място по-голямо от 10 000 жители и за нея не е в сила изискването на чл.19 от ЗУО за осигуряването на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогобаритни отпадъци, опасни

отпадъци и др. Поради тази причина, както и заради липса на свободен финансов ресурс на този етап не се обмислят варианти за изграждане на център (или друга система) за временно съхранение на опасни отпадъци от домакинствата.

На площадката на общинското депо в с. Бърчево са разположени 9 бр. „Б-Б“ кубове в които се съхраняват 17 500 кг. твърди и 250 л. течни пестициди.

Медицински отпадъци

Медицинските отпадъци се формират от МБАЛ „Рудозем“ ЕООД, СБР „Родопи“ ЕООД и около 20 кабинета за извънболнична и стоматологична помощ. По договор от 2005 г. отпадъците се предават за транспортиране и обезвреждане в инсинератора в София.

Производствени отпадъци

Третирането на генерираните в общината производствени опасни и неопасни отпадъци е задължение на фирмите които ги образуват. Тяжна е отговорността за събирането, съхранението и третирането им. В общината се води точна отчетност за количествата отпадъци, които се образуват на територията на предприятията и постъпват за обезвреждане на общинското депо. Количествата за периода 2012-2014 година варират от 202 до 228 тона годишно.

Сметосъбиране

Дейността по събирането и извозването на битовите отпадъци се извършва от звено “Сметоизвоз” към Общинска администрация – Рудозем.

Обхватът на дейността се определя със Заповед на кмета на общината, съгласно която сметосъбирането и сметоизвозването на битовите отпадъци в общината се извършва в 19 населени места по график, при честота от ежедневно в ЦГЧ на Рудозем до един път месечно.

Разделно събиране и третиране на отпадъците

Отпадъци от опаковки

До 2014 г. общината е имала договор с „Екопак България“ АД. Съгласно отчета на фирмата, сортираните отпадъци от опаковки представляват общо 6 875 кг през 2011 г. , което е над 5 % от генерираните отпадъци от опаковки в града и е сравнително висок резултат.

На 08.12.2014 г. е сключен договор за съвместна дейност с „Булекопак“ АД за пет години. Разделното сметосъбиране се основава на двуконтейнерен тип „иглу“: жълти за събиране на опаковки от хартия, пластмаса и метал и зелени – за стъклени опаковки. Контейнери за разделно събиране са поставени на 12 места в град Рудозем.

Разделно събиране и третиране на отпадъците

Община Рудозем е изградила собствена система за разделно събиране на отпадъците, която е по договор с Кооперация „Екосистем КООП“ и функционира по следния начин: рециклируемите отпадъци по видове: пластмаса (полиетилен, полистирол, PET и др.), хартия и картон, стъкло, метали и отпадъци от опаковки се разделят на депото от общия поток отпадъци след което се пресоват, балират на сепарираща линия и се продават на преработващите фирми.

Води се строга отчетност на общото количество постъпили отпадъци и количеството разделно събрани и предадени рециклируеми отпадъци, които се изваждат от общото количество на депонираните отпадъци. Отчетността се води на базата на протоколи съставяни ежемесечно. Количествата на фракциите, предадени за рециклиране през периода 2011-2014 година са представени в следващата таблица.

Таблица 5 Извлечени битови отпадъци за рециклиране, депо Рудозем (кг)

	2011	2012	2013	2014
Отпадъци от хартия и картон	26 000	-	4 850	11 970
Отпадъци от пластмаси	20 000	13 850	28 150	26 740
Отпадъци от метали	2 000	-	-	570
Отпадъци от стъкло	-	-	-	790
ОБЩО разделно събрани фракции от битовите отпадъци за рециклиране	48 000	13 850	33 000	40 007

Източник: Община Рудозем

Рециклируеми отпадъци от стопански обекти

В изпълнение на Закона за управление на отпадъците, общинска администрация е уведомила всички търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради за задълженията от 01.01.2013 год. да събират разделно генерираните от дейността им отпадъци от хартия и картон, стъкло, пластмаса и метал и да ги предават на лица, притежаващи съответните разрешителни документи за дейности с отпадъци.

Разделно събиране на биоразградими отпадъци

Няма отчетени разделно събрани зелени отпадъци за периода 2012-2014 г.

Третиране на отпадъци

През 2003 г. на площадката на депото е въведена в експлоатация сепарираща линия, изградена по финансиран от Програма ФАР на ЕС „Проект за заетост в районите със стоманодобивна и минна промишленост”, чиято цел е екологосъобразно третиране на генерираните твърди битови отпадъци в община Рудозем, ликвидиране на нерегламентираните сметища и обновяване на зелената система.

Депониране

Депонирането на отпадъците се извършва на общинското депо за неопасни отпадъци на община Рудозем, намиращо се в местността Бунарски дол, с. Бърчево, в негативна форма на дере. За регионалното депо е издадено Комплексно разрешително №387 – НО/2010 г. Оператор на инсталацията и притежател на разрешителното е Община Рудозем.

Депото заема площ от 7 дка, оградено е и разполага с КПП, автоматична везна и осветление. Оборудвано е с необходимите означения и табели. Осигурена е денонощна охрана. Изградени са газоотвеждащи тръби. Запръстена е площ от 3 дка, като периодичността на запръстяване е 6 месеца. На депото оперират два булдозера.

Натрупаното количество отпадъци от началото на експлоатацията на клетката до 31.12.2014 година е 47 449,695 т. Към началото на 2015 година остатъчният капацитет на депото е 33 333,255 тона или 83 333,1375м³, което е достатъчно за да осигури депонирането на отпадъците през следващите около 20 години.

Закриване на депа и почистване на стари замърсявания

Закрити са съществуващите депа за отпадъци на територията на община Рудозем, които не отговарят на действащата нормативна уредба. Ликвидирането на нерегламентираните сметища е извършено през 2005-2006 г. При констатиране на нови терени замърсени с отпадъци, общинската администрация и кметовете по населени места предприемат необходимите мерки и действия за ликвидиране на замърсяването.

Наличната информация и тенденциите дават основание да се направят следните **основни изводи** по отношение на управлението на отпадъците:

- Изготвени и приети са общинските наредби, изисквани от законодателството.
- Приема се норма на натрупване от 180 кг. на човек за количеството образувани битови отпадъци на територията на общината. Приема се морфологичният състав на отпадъците съгласно Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци, в съответствие със структурата на населението на община Рудозем през 2014 г. (При сериозни различия в данните след приключване на морфологичния анализ ще бъдат направени нужните корекции).
- Количествата строителни отпадъци и утайки от ПСОВ са малки, по-ниски от средните на човек в страната.
- Общината е добре обезпечена със съдове за смесени битови отпадъци като брой и обем. Има възможност за оптимизация на сметосъбирането чрез увеличаване на броя контейнери тип „Бобър“.
- Делът на населението, обхванато от системата за организирано сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци, нараства постоянно и през 2015 г. е 99,92%.
- В различните сезони между 40 и 50% от битовите отпадъци са биоразградими;
- Възстановена е системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки (съвместно с „Булекопак“ АД);
- На площадката на депото е изградена и функционира сепарираща линия, финансирана по Програма ФАР на ЕС през 2003 г.
- Има изградено регионално депо, което отговаря на законовите изисквания.
- При наличната техника за уплътняване - булдозер, площадката на депото ще е достатъчна за депониране на отпадъците през следващите около 20 години.
- Закрити са нерегламентираните селски депа и сметища.

Шум

Данните, отнасящи се до шумовата експозиция в околната среда са бедни в сравнение с тези, свързани с другите екологични показатели. Поради своя характер и големината на населените места, община Рудозем не е сред общините за които шумовото замърсяване е сериозен проблем. От наличната информация в РИОСВ и ХЕИ няма данни за постъпили жалби или оплаквания на граждани за акустичен дискомфорт.

В общината не съществуват и сериозни предпоставки за шумово замърсяване. В град Рудозем няма вътрешноградски транспорт, а общински автобуси обслужват околните населени места. В общината няма големи промишлени предприятия, които да създават шумово натоварване. Изключение в това отношение е обогатителната фабрика в центъра на гр. Рудозем, но през последните години тя работи с малка част от капацитета си.

Превантивна мярка срещу нарастването на шумовите емисии е извършвания ремонт на пътните настилки в населените места, както и засаждането на трайни насаждения и храстови видове. Мониторинговата дейност извършвана от РИОСВ обхваща контрола на транспортния шум – наземен, промишлен и шум от търговски и др. дейности.

До известна степен проблем се явява шумът от малки търговски обекти намиращи се в жилищните сгради или в непосредствена близост до тях, както и неспазването на определеното работно време в тези обекти. Тези пропуски могат да бъдат отстранявани сравнително лесно от специализираните служби на Общинска администрация при пълноценно използване на правото за преценка на влиянието върху околната среда на тези обекти (за нови обекти), както и упражняването на стриктен контрол за спазването на действащите общински наредби.

Радиация

Съгласно националното законодателство контрол на радиационното състояние на околната среда се извършва от оторизирани лаборатории. Радиологичният контрол в системата на МОСВ се извършва по програма, утвърдена от министъра на околната среда и водите. Тя включва мрежа от пунктове за наблюдение, съответна периодичност и комплекс от наблюдавани показатели на компонентите на околната среда: почви, атмосферен въздух и води.

Радиометричните измервания в реални условия, пробонабиране и анализ се извършват в лабораториите за радиологичен контрол в регионалните инспекции по околната среда.

Във взетите почвени проби от региона до момента не са установени завишени стойности на естествени радионуклеиди.

Провежда се системен контрол върху радиационното състояние на най-голямата река в региона - р. Арда. Измерените радиологични показатели в пробите от всички пунктове е в нормите за питейни води, което позволява да се направи извода, че водите на тези реки са в добро радиационно състояние.

Радиационно измерване на въздуха също показва стойности в рамките на нормите.

Биоразнообразие и защитени територии

Почвите в Община Рудозем са се образували изцяло под влияние на дървесна растителност. В почвообразователния процес са взели участие различни типове горски насаждения. Преобразуващите скали са с различен химичен състав, което определя и почвеното разнообразие. Релефът е стръмен, планински, което е съчетание с антропогенната дейност е довело до развитие на ерозонни процеси.

Преобладаващите почви са кафяви горски, а от азоналните почви – алувиално-ливадни. Кафявите горските почви са със скъсени А и Б хоризонти и сравнително мощен С хоризонт, състоящ се предимно от скален рохляк. Често те са слабо повърхностно оподзолени, светли, средно и слабо мощни. Значителен дял от тях са наситени с тежки метали, имат повишена киселинност и са с нарушени плодородни качества. Нарушенията в почвения профил са предимно от техногенен характер – с пряко и косвено въздействие. Прякото въздействие се изразява в нарушаване на нормалния строеж на почвения профил, в резултат на строителни работи. Косвеното въздействие води до промяна на химичните им свойства.

Основният източник на замърсяване на земите и почвите (главно с тежки метали) в продължение на много години са били рудодобива и флотационните дейности, които се осъществяват на територията на град Рудозем. Замърсяването е значително намалено след изграждането на хвостохранилището и сега в сериозен проблем се превръщат периодично появяващите се замърсявания или нерегламентирани микросметища за битови и производствени отпадъци.

Прекрасната природа на община Рудозем представлява съчетание от преливащи залесени хълмове, красиви панорамни гледки, кристално чист въздух и невероятно разнообразие от растения и животни. В доскоро недостъпните гори зад граничния кльон и бившите минни полета все още има диви и недокоснати кътчета, в които са се запазили редица защитени **растителни и животински видове**.

Два растителни вида - родопски силивряк и родопски скален копър, които са в списъка на защитените растителни видове от „Червената книга“ се срещат на територията на община

Рудозем. От голямо значение е опазването на някои ендемични видове като родопски крем. Специално внимание в бъдеще следва да се насочи към промяна видовото разнообразие на горския фонд като се увеличи дела на широколистните дървесни видове.

В териториалният обхват на община Рудозем попадат части от две защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“: BG0000372 „Циганско градище“ и BG0001030 „Родопи-Западни“. И двете зони са за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приет с Решение № 661/2007 г. на Министерски съвет (ДВ, бр. 85/2007 г.). Предмет на опазване в зоните са значими за общността животински видове, като глухар, вълк, мечка, дива коза и пъстър пор. Защитени са също осем вида прилепи – широкоух прилеп, малък подковонос, голям подковонос, средиземноморски подковонос, а също и дългоух, остроух, голям и трицветен нощник. В „Циганско градище“ е установено разнообразие от 11 ценни природни местообитания, сред които много добре запазени букови, дъбови-габъррови гори, гори от бял бор, както и богати на биоразнообразие тревни съобщества – планински сенокосни ливади.

Има потенциал за развитие на планински, селски, етно, конен, риболовен, еко, културен и други видове туризъм. На места в района е запазено изключително разнообразие от животински видове – напр. в местността „Мочура“ и край село Пловдивци.

В горските територии влизат: иглолистни (39,21%); широколистни (24,81%); издънкови гори (8,05%); гори за реконструкция (4,80%) и други. Собствеността на горския фонд е държавна (95%) и частна (5%). Горският фонд има значение за икономическата база на общината главно като суровинен източник на дървесен материал, за развитие на дивечовото стопанство, за отглеждане на диворастящи плодове, билки и др. Тази особеност е един от сериозните аргументи за прилагане на специфични действия и мерки за развитието, устройството и защитата на планинските територии.

В Родопите са регистрирани общо 291 вида птици, 90 са признати за важни за опазване в Европа, а 4 са застрашени в глобален мащаб – царски орел, белошипа ветрушка, ливаден дърдавец, малък корморан/малка дяволица. Фауната на Родопите поражда с високата концентрация на грабливи птици – 36 от 38-те вида, срещащи се в Европа, могат да бъдат открити в източната част на планината, която представлява едно от двете естествени убежища на грабливи птици в Европа. Срещат се египетски лешояд, белоглав лешояд и сокол скитник, които имат статут на "застрашени" или "редки".

В Родопите се срещат общо 27 от 36-те вида прилепи в Европа. Предмет на опазване в 33 „Циганско градище“ са значими за общността животински видове, като глухар, вълк, мечка, дива коза и пъстър пор. Защитени са също осем вида прилепи – широкоух прилеп, малък подковонос, голям подковонос, средиземноморски подковонос, а също и дългоух, остроух, голям и трицветен нощник. Родопите са дом на уникални породи домашни животни като ендемичните родопско късорого говедо, среднородопска овца и каракачанска овчарка, които са адаптирани към условията в региона, но са застрашени от изчезване.

От земноводните и влечугите се опазват двата вида сухоземни костенурки – шипобедрена и шипоопашата, както и дребната жаба, жълтокоремната бумка, която се среща в чисти реки, ручей и дори в коритата на някои планински чешми. В Родопите живеят видовете жаба дървесница и големият гребенест тритон, които са световно защитени видове. Установените безгръбначни, предмет на опазване в зоната са ручейния рак, алпийската розалия, буковия сечко, обикновения сечко и бръмбара рогач.

В мрежата „Натура 2000“ е включена част от територията на общината, в рамките на защитените зони „Циганско градище“ и „Родопи-Западни“, чиято основна цел е опазване на местообитанията на букови гори и някои видове бозайници. Тя е част от общоевропейската екологична мрежа от 2007 г. Обявена е по реда на Европейската директива за природните местообитания (92/43/ЕИО). Предмет на опазване в зоната са значими за общността видове, които бяха посочени по-горе.

Защитените растения са представени от включените в “Червената книга” редки растения родопски силивряк, родопски скален копър и планински явор (основно по поречието на р. Арда).

Под специален режим на опазване и ползване по Закона за лечебните растения (с ежегодно отпускани квоти) са: лечебна иглика, лудо биле, рани лист, волски език, кисел трън, мечо грозде, момина сълза и др.

По-детайлно лечебните, защитените и ендемичните растителни видове са представени в Приложение №3 към програмата – раздел „Лечебни растения“, чиято цел е да осигури опазване на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси на територията на община Рудозем, като планира ползването, така че то да бъде екологосъобразно и устойчиво.

Освен, че е зона от „Натура 2000“, поради своето разположение и добре запазена дива природа, „Циганско градище“ е и част от Инициативата „Европейски зелен пояс“. Тази инициатива цели да създаде своеобразна мрежа от защитени територии по протежението на бившата „Желязна завеса“ в цяла Европа. Днес тези територии все още са много богати на редки растителни и животински видове поради ограничения достъп на хора до тях по време на Студената война. Инициативата и основното финансиране за създаването на „Европейски зелен пояс“ идва от немски правителствени и неправителствени организации. Районът на община Рудозем, според данните за наличните растителни и животински видове, се класифицира като район със средна и висока степен на значимост по отношение на видовото разнообразие, ендемичните и редките видове.

2.2. Демографска и социално-икономическа характеристика

2.2.1 Брой и структура на населението

Община Рудозем е разположена в Горноарденския район на най-югоизточните части на Западните Родопи, обхващащ долините на реките Арда, Чепинска и Елховска. Общината е една от десетте общини в област Смолян и включва 23 населени места (един град и 22 села). Най-големите села са Чепинци (2 099 ж.) и Елховец (1 105 ж.) според данните от последното преброяване. Като изключим горепосочените две села, то останалите са преобладаващо малки (с население от 200 до 1 000 д.) – 7 бр. и много малки (с население под 200 д.) – 13 бр. Според данните от Преброяване 2011 едно село – Кокорци е без население, а с под 10 души население са селата Боево, Бреза и Дъбова. Ролята на гр. Рудозем като традиционен обединяващ център с изградена инфраструктура за обслужване на населението от общината осигурява нормалното функциониране на населените места от общината.

Брой на населението. Възрастова структура

По данни от последно преброяване, населението на общината е 10 069 жители, което представлява 8,3% от населението на област Смолян. От тях 3 763 или над 37% живеят в общинския център гр. Рудозем, а 6 306 жители (63%) в селата. Общината се нарежда на пето място по брой на населението в областта – след общини Смолян, Девин, Златоград и Мадан. Наблюдава се трайна тенденция към намаляване броя на населението на общината, което се отнася и за област Смолян и Южен централен район. Ежегодният регистриран спад на населението в

общината между двете преброявания 2001 и 2011 г. е 0,77%, т.е. по-малък от спада на областта и съпоставим със средния за страната от 0,7%. По-детайлна информация за населението на община Рудозем по данни на ГРАО до 15.09.2015 г. и НСИ до 31.12.2014 г., в т.ч. и данните от последните две преброявания на населението и жилищния фонд от 01.03.2001 г. и 01.02.2011 г. е представена в следващите таблици. Показана е и средната годишна промяна на населението в общината, сравнено с данните за областта, Южен централен район за планиране и цялата страна.

Таблица 6 Брой на населението на Община Рудозем за периода 2001-2014 г.

<i>Година</i>	<i>Население</i>
01.03.2001 преброяване	10 875
31.12.2004	10 296
31.12.2007	10 012
31.12.2009	9 801
01.02.2011 преброяване	10 069
31.12.2011	10 007
31.12.2014	9 599

Източник: НСИ

Таблица 7 Население на Община Рудозем по населени места, 2001-2015 г.

<i>№ по ред</i>	<i>Населено място</i>	<i>2001 преброяване</i>	<i>31.12.2005</i>	<i>2011 преброяване</i>	<i>15.09.2015 ГРАО</i>	
					<i>пост. адрес</i>	<i>наст. адрес</i>
1	гр. Рудозем	4 255	3 764	3 763	4 147	3 608
2	с. Боево	14	12	6	6	12
3	с. Борие	230	239	239	247	228
4	с. Бреза	13	13	9	н.д.	н.д.
5	с. Бърчево	200	198	197	207	205
6	с. Бяла река	262	259	262	270	252
7	с. Витина	196	184	175	166	149
8	с. Войкова лъка	350	342	368	373	339
9	с. Грамаде	166	167	164	175	170
10	с. Добрева череша	20	16	11	4	4
11	с. Дъбова	11	10	4	2	2
12	с. Елховец	1 237	1 166	1 105	1 161	1 111
13	с. Иваново	71	68	62	68	75
14	с. Кокорци	-	0	-	1	0
15	с. Коритата	207	189	204	218	215
16	с. Мочуре	51	45	27	23	25
17	с. Оглед	179	185	172	179	178
18	с. Пловдивци	286	278	257	258	261
19	с. Поляна	107	101	91	94	93
20	с. Равнината	210	193	162	153	139
21	с. Рибница	331	327	327	353	325
22	с. Сопотот	336	343	365	357	339
23	с. Чепинци	2 143	2 052	2 099	2 272	1 914

№ по ред	Населено място	2001 преброяване	31.12.2005	2011 преброяване	15.09.2015 ГРАО	
					пост. адрес	наст. адрес
	Общо за общината	10 875	10 151	10 069	10 734	9 701

Източник: Община Рудозем, НСИ и ГРАО

Таблица 8 Промяна на населението на Община Рудозем (2001-2011 г.)

	Преброяване 2001	Преброяване 2011	Годишна промяна
Община Рудозем	10 875	10 069	-0,77
Област Смолян	140 067	121 752	-1,39%
Южен централен район за планиране	1 978 879	1 812 638	-0,87%
България	7 932 984	7 364 570	-0,7%

Източник: НСИ

Намаляването на населението на общината се дължи на отрицателния естествен прираст и външна миграцията. Тази ситуация може да се обясни с националните тенденции и местните характеристики на икономиката. През периода между последните две преброявания градското население намалява с изпреварващи темпове в сравнение със селското население и в резултат на това към края на 2011 г. то е намаляло с 14,3%, а селското с 5,46%.

Негативните тенденции в развитието на демографските процеси (отрицателен естествен и механичен прираст) водят и до промени във възрастовата структура на населението. Задълбочава се процесът остаряване на населението, което оказва влияние върху формирането на трудовия потенциал в общината и най-вече върху неговото възпроизводство. Населението в трудоспособна възраст намалява, като в същото време се увеличава населението в нетрудоспособна възраст.

Разликата между отделните населени места, очертава негативна тенденция на депопулация в малките населени места, като някои от тях са загубили над 50% от постоянното население. Общата тенденция, която се наблюдава, е че за по-малките населени места населението намалява с по-бързи темпове в сравнение с градските центрове в обособената територия. Това се дължи както на миграционните процеси, така и на по-ниската раждаемост и по-високите нива на смъртност в селата.

Гъстота на населението

Територията на общината е 191 кв. км., което представлява около 5,9% от територията на Смолянска област и 0,17 % от площта на България. Средната гъстота на населението е 52 души на кв. км., което е под средната стойност за страната и Южния централен район (66 д/кв.км.), но превишава средната гъстота в областта, която е под 40 души на кв. км. Най-висока е концентрацията на населението в общинският център гр. Рудозем, като и в него се наблюдава понижение на този показател.

Структура на населението

Данните за **възрастовата структура** на населението показват, че от 0-14 години са 13,64%, от 15-65 години са 68,30% и над 65 години са 18,50% от населението в община Рудозем. Процесите на стареене на населението са сходни с тенденциите наблюдавани в ЕС и България. Тези данни показват, че процесите на застаряване на населението са силно изразени, а съпоставянето с другите данни показва установена трайна тенденция на застаряване и задълбочаване на процеса

на застаряване. Има стагнация по отношение на подмладяването и развитието на трудоспособното население. Прогнозите са, че населението на община Рудозем ще продължи да намалява в краткосрочен и средносрочен план. Намалението на повъзрастовата смъртност няма да компенсира влиянието от преминаването на поколенията от една възрастова група в друга, което ще се отрази в намаляване и застаряване на трудоспособния контингент. Емиграционните процеси ще се влияят най-вероятно от икономическото развитие на региона.

Структурата на населението **по полов признак** е сходна с тази в страната и област Смолян. През 2011 г. броят на мъжете е 4 965 (49,3%), а на жените 5 104 (50,7%). Стойностите за град Рудозем и за селата са напълно съпоставими. През последните десет години се забелязва тенденция на доближаване на делът на мъжете към делът на жените в общината.

Разпределението на населението на община Рудозем по етническа принадлежност по данни от преброяването през 2011 г. не е напълно представително, тъй като в гр. Рудозем напр., само 2 672 души (71% от преброените) са се възползвали от правото да се самоопределят. От тях към българската етническа група са се самоопределили 2 504 души (93,8% от отговорилите и доброволно самоопределили се), към турската 22 души (0,8%) 133 души (5,4%) посочват, че имат друга етническа принадлежност. Няма лица които са се самоопределили към ромската етническа общност. В периода между двете преброявания от 2001 и 2011 година българската етническата група бележи спад, докато турската и ромската етнически групи бележат нарастване.

Според юридическото и фактическо семейно положение 51,3% от живущите в община Рудозем са семейни с брак (5 162 д.), 7,2% (728 д.) са в съжителство без брак и 41,5% (4 179 д.) са несемейни.

Образователната структура на населението е неблагоприятна на фона на същата в национален мащаб – относително нисък процент на населението с висше и средно образование и съответно висок процент на населението с основно, незавършено начално образование и никога не посещавало училище;

Демографските проблеми на община Рудозем са свързани с цялостното ѝ социално-икономическо развитие. Те се отнасят до протичащите процеси и формираните структури на населението: отрицателно естествено възпроизводство, отрицателен механичен прираст, влошена полово-възрастова структура на населението, като особено сериозна е диспропорцията сред населението в селата.

Тенденциите в развитието на населението са: намаляване на общия му брой, както в града, така и в селата, застаряване на населението, намаляване на темповете на раждаемост и смъртност, увеличаване на отрицателното миграционно салдо, намаляване на сключените бракове и увеличаване на дела на съвместното съжителство без сключване на брак. Засилват се тенденциите към все по-неравномерно разпределение на населението, като най-слабо населени са планинските и периферни области на общината.

2.2.2 Социално икономическа характеристика

Състояние и тенденции в развитието на икономиката на община Рудозем

Водещ в икономиката на общината е индустриалният сектор. Аграрният сектор е по-слабо застъпен. Икономическата криза от 2008 г. води до намаляване на броя на заетите лица и на приходите от продажби.

Стойностите на показателите по основни сектори очертават изразен потенциал и реален принос на сектора на услугите в икономическото развитие на общината. В структурата на брутна

добавена стойност за периода 2009 – 2012 г. за страната, приносът на общината по икономически сектори се характеризира със сравнително малък дял в съвкупната добавена стойност. Забелязва се положителна тенденция на икономически растеж за периода 2009 – 2012 година. Налице е увеличаване на процентното отношение на брутната добавена стойност за община Рудозем спрямо този за страната, като териториалните различия при създаването и по основни икономически сектори във вътрешнорегионален план са много високи.

По отношение на структурата на предприятията от нефинансовия сектор в община Рудозем през периода 2009 – 2012 г. преобладават микрофирмите (до 9 заети) и малките фирми (от 10-49 заети). Наблюдава се известно реструктуриране на предприятията по големина според броя на заетите в тях – делът на малките фирми с 10 до 49 заети е намалял от 8,54% на 7,4%, докато делът на микропредприятията се е увеличил минимално – от 90,19% на 90,35%.

В разходите на община Рудозем преобладават делегираните от държавата дейности. Развитието на общината се осъществява в условията на определен дефицит на финансов ресурс, като собствените (данъчни и неданъчни) приходи през отделните години е в границата на 10%.

Структурата на бюджетните разходи показва, че основната част от средствата са за труд (работни заплати и съответните видове осигуровки) – над 50% от всички разходи. Разходите за инвестиции са силно ограничени и притиснати от неотложните социални и други обществени нужди.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в община Рудозем в края на 2012 г. възлизат на 8 811 хил. лв., което е с 8,79 % по-малко спрямо 2009 г. В резултат на икономическата криза в община Рудозем от 2009 г. до 2012 г. се наблюдава тенденция на намаляване на ДМА, което е характерно и за страната като цяло. Преките чуждестранни инвестиции в общината за същия период възлизат на 79,2% от всички средства.

Отраслова структура на общинската икономика в община Рудозем

Приоритетно място в социално-икономическото развитие на община Рудозем заема минно-добивната и преработваща промишленост, с основно структурно-определящо предприятие "Рудметал" АД – гр. Рудозем. Акционерите на дружеството са бивши работници и служители на обявените в ликвидация дружества "Горубсо – Рудозем" ЕАД и "Горубсо – РОФ" ЕАД. Дружеството е специализирано в подземен рудодобив и минно строителство, като притежава две концесии за добив на подземни богатства – за добив на оловно-цинкови руди от находище "Димов дол" и за добив на скално-облицовъчни материали (мраморен брекчоконгломерат) от находище "Дълга усойка". Във връзка с втората концесия дружеството има намерение да построи най-модерното предприятие за обработка на скално-облицовъчни материали в страната.

През последните години добива и преработката на полиметалните находища отстъпва водещата си роля. Химическата промишленост (в частност козметичната), шивашката, строителната, дърводобивната и дървопреработваща промишленост се явяват като стратегически отрасли. Интерес представляват и огромните запаси от риолитови плочи, мрамор и хвостов пясък, а откритата кариера край Витина за риолитови плочи е с изготвен геологопроучвателен доклад и утвърдени запаси.

Предприятията са в зависимост от доставката на външни суровини, тъй като местните суровини са ограничени. Местни суровини се използват в рудодобива, дърводобива и някои предприятия от преработващата промишленост.

Билкопреработката, макар и нетрадиционен е перспективен отрасъл за района. От етерично-маслените билки виреят почти всички видове – мащерка, риган, бял равнец, жълт кантарион,

лавандула, невен, салвия и др. От диворастящи плодове се добиват малина, ягода, къпина, арония, боровинка и др., както и голямо количество висококачествени гъби.

Традиционно селското стопанство в община Рудозем е свързано с картофопроизводството. Над 1000 дка (12% от общата площ на пасищата) вече са се самозалесили, а над 20% от земеделските площи не се обработват от години, вследствие на което делът на пустеещите земи се увеличава. Подобна тенденция за редуциране се наблюдава и в животновъдството. Поради тези причини, растениевъдството няма и в близко бъдеще не се очаква да има структуроопределящ характер за общината. Поради значението си за изхранване на населението, следва да се полагат усилия за окрупняване на маломерните парчета земя, както и за подобряване на почвеното плодородие. Наличието на ливади, мери и пасища дава основание да се очаква развитие на специфично животновъдство, насочено към екологични ниши на пазара.

Развитието на производства използващи дървесината като суровина, както и такива свързани с ловно стопанство и първична преработка на билки, гъби и диви плодове, би допринесло както за развитието на селското и горско стопанство, така и за цялостното икономическо развитие на общината.

Предстоящото изграждане на ГКПП Рудозем-Ксанти, ще даде тласък на трансграничните контакти. Отварянето на пътя ще създаде условия за организиране на свободна икономическа зона, нови форми на икономическо сътрудничество и изграждане на смесени фирми

По показателя БВП на един жител, община Рудозем се нарежда в групата общини, които са под средното равнище за страната, а и в областта. Средният годишен паричен доход на човек от населението за област Смолян е малко по-нисък от средния за страната, който през 2014 г. е 4 740 лв. Основната част от доходите – 81.8% е получена под формата на работна заплата и пенсии. Останалата част от отчетения общ доход се дължи на социални помощи, детски надбавки, както и от приходи от предприемачество и продажби на имущество, заеми, кредити и спестявания. Продължава тенденцията за увеличаване на значението на работната заплата като основен източник на доход. Средният годишен доход общо на лице от домакинството в община Рудозем за 2012 г. е 5 836 лв., което е с 14,5% повече от общия доход през 2009 г.

Основни предприятия в община Рудозем

Наред с доминиращата роля на големите дружества определящи икономическата структура и производствената специализация на общината, трябва да се отбележи и важния дял и значимостта на предприятията от малкия и средния бизнес.

Рудодобивът е основен отрасъл на икономиката и с него е свързана съдбата на няколко поколения миньори и минни специалисти. Най-голямата фирма, даваща основно препитание на населението в града е "Рудметал" АД, за добив на оловно-цинкова руда и геоложки проучвания.

Други по-значими предприятия, които следва да се отбележат са:

- "Горубсо - РОФ" АД - фабрика за преработка и обогатяване на оловно-цинкова руда;
- ЕТ "Сепал" - строителство и проектиране;
- ЕТ "Викторио - Зарко Дурев" - строителни и строително-ремонтни работи;
- Фирма „Вехрус“ ЕООД- строителни и строително-ремонтни работи;
- ЕТ „БАХЧЕР – Бисер Чернарев“ -международен транспорт и спедиция, строителство и строителна механизация, производство на инертни материали;
- Козметиката като структуроопределящ за общината отрасъл е представена от:
  - "Рубелла Бюти" АД - производител на серии козметични продукти за над 48 държави;

- "Вентони козметикс" ЕООД - производител на оцветяваща къна, паста за зъби, бяла козметика, с изградена дистрибуторска мрежа в страната и чужбина (износ за Грузия, Иран и Ирак);
- "Дестини" ООД - производител на оцветители за коса и бяла козметика.
- В областта на шивашката промишленост работят няколко фирми, които реализират продукцията си както на вътрешния, така и на външния пазар:
  - "Бапа спорт" ООД;
  - "D & L sport" ООД;
  - „Омелия“ ЕООД;
  - "Финта" АД - обувната промишленост, цех за производство на саи.
- В областта на хранително-вкусовата промишленост работят:
  - ЕТ „Рос-си“;
  - ЕТ „Интермену 65“;
  - „Сева“ ООД – производство на екологични сладка и конфитюри;
- През 1997 година е изградена мандра за изключително ефективна обработка на суровини с подкрепата на „Национален Еко фонд“, но спира да функционира поради прекратени взаимоотношения с банката-посредник.

Икономическа активност на населението и пазар на труда

През последните шест години се налага ясна тенденция към намаляване на заетостта на населението. Забелязва се по голям дял на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в частния сектор в сравнение с обществените. Най-ниска е била заетостта на населението през 2009 г., а най-висока през 2012 г.

Туризъм

Туризмът има минимално участие във формирането на БВП на общината и генерирането на трудова заетост. Община Рудозем не се възприема като туристическа дестинация, но е в близост до утвърдени дестинации със сериозна посещаемост – Смолян и Пампорово, което е възможност за приемане на част от осигурения туристически поток в региона чрез еднодневни посещения на стационарни туристи или удължаване на престоя им в региона с предлагане на специфичен продукт в община Рудозем. В момента основната група посетители на Рудозем са бизнес-туристите с кратък престой (1-2 нощувки), като в седмичен план пристиганията се концентрират в работните дни. Туристите с цел културен и екотуризъм в преобладаващата си част са дневни посетители, пристигащи от съседните дестинации без да реализират нощувки на територията на общината. Очаквано развитие може да се получи при реализиране на проекта за ГКПП „Еледже“ с транспортната ос за Република Гърция.

Община Рудозем предлага добри условия за развитие на следните видове туризъм: екотуризъм, културен, лов и риболов, алпинизъм, рафтинг, спортна стрелба, религиозен, кулинарен, познавателен, рекреационен и др. има подготвени планински водачи, които могат да въведат туристите в планинско ориентиране, техника на скалокатеренето, разпознаване на билки, горски плодове и гъби, запознаване на туристите с културата, традициите и кухнята на месното население.

На територията на общината са изградени пет екопътеки:

1. Екопътека с. Равнината, Дължина: 5200 м;
2. Екопътека с. Пловдивци, Дължина: 7000 м;
3. Екопътека с. Мочура Дължина: 5200 м;
4. Екопътека Кечи-Кая Дължина: 4300 м;
5. Екопътека Циганско Градище-Съдилището Дължина: 9500 м.

При все това, нивото на осигуреност на община Рудозем със специализирана туристическа инфраструктура е ниско. Въпреки реализираните проекти в сферата на туризма и изграждането на няколко много интересни екопътеки, то наличните туристически атракции и предлагането на допълнителни туристически услуги е разпокъсано.

2.3. Инфраструктура, пътища и телекомуникации

Водоснабдителна и канализационна мрежа

Наличните водни ресурси са недостатъчни и неравномерно разпределени на територията и в сезонен аспект.

Водопроводната система е изградена в 1956-1957 година. Години наред поради наличието на изградена в Рудозем канализационна мрежа и липсата на градска пречиствателна станция, замърсяването на реките с отпадни води в града е било точково и нанася сериозни щети на водната флора и фауна. След изграждането и въвеждането в експлоатация на ГПСОВ през 2007 година замърсяването е значително намалено. Предстои изграждането на довеждащи колектори и вътрешна канализационна и водоснабдителна мрежа на населените места по поречията на реките Елховска и Чепинска.

Водоснабдителната и канализационната система на Рудозем водоснабдява и обслужва град Рудозем и село Бяла река с население 4 025 жители. Наличните съоръжения са както следва:

Водоснабдяване:

Водоизточници – 15 бр., в т.ч. 12 бр. каптажи, 2 бр. открити речни водохващания и 1 бр. дренаж, като 13 от тях нямат разрешителни за водоползване;

Водопроводи – 45 км., азбест цимент – 26,40 км, стомана – 18,60 км при 100% свързване;

Резервоари – 6 бр. с общ капацитет: 1970 м³;

ПСОВ и помпени станции не се използват.

Разпределителна мрежа:

Резервоари – 5 бр. с общ капацитет: 1870 м³.

Мрежа – 15,50 км., азбест цимент – 3,90 км, стомана – 5,40 км, HDPE – 6,20 км.;

Помпени станции не се използват.

Канализация:

ПСОВ с капацитет 3 730 Е.Ж., в експлоатация от 2007 г.;

Канализация: 13,72 км, смесена, процент за свързаност – 81%.

Продължава доизграждането на язовир Пловдивци.

Транспортна мрежа и достъпност

Пътната мрежа в общината е представена от второкласни, третокласни и четвъртокласни пътища. Очакванията на общинското ръководство са, че предстоящото изграждане на ГКПП Рудозем-Ксанти ще даде тласък на трансграничните контакти. Отварянето на пътя ще създаде и условия за организиране на свободна икономическа зона, нови форми на икономическо сътрудничество и изграждане на смесени фирми.

Градът е разположен на републиканския път II-86, който е единствената транспортна артерия, свързваща централната част на страната със Смолянска област и част от транспортния коридор Пловдив - Смолян - Рудозем - ГКПП Елидже-Ксанти.

На територията на община Рудозем е развит единствено автомобилния транспорт. Всички селища са обезпечени с обществен транспорт. Над 80% от населението има достъп до административни, здравни, образователни и културни услуги в рамките на 90 минути.

Пътната мрежа е в относително добро състояние. Използват се следните общински пътища с обща дължина 58,7 км:

○ II-86, Рудозем – Граница Гърция/Чепинци- мах. Мемиевска	4,4 км
○ III-8608, Пловдивци – Корита – Мочуре	7,0 км
○ II-86, Рудозем – Граница Гърция/Грамаде - Оглед	5,2 км
○ III-8608, Рудозем – Елховец/Равнината – Граница	10,2 км
○ II-86 , Рудозем – Граница Гърция/Рибница	3,2 км
○ III-8683, Смилян – Букаците – Горово – Граница	10,6 км
○ II-86, Средногорци – Рудозем / - Борие	2,0 км
○ II-86 , Рудозем – Граница Гърция / - Бреза	4,8 км
○ II-86, Средногорци – Рудозем / - Боево	5,0 км
○ II-86 , Рудозем – Граница Гърция / - мах. Дуревци	1,0 км
○ III-8608 , Рудозем – Елховец / - мах. Черешово	0,8 км
○ III-8608 , Елховец – Пловдивци / - мах. Хаджарско	1,0 км
○ III-868 , Рудозем – Смолян / - Добрева череша	1,5 км
○ SML2212, - Равнината – Иваново	2,0 км

Енергопреносни и комуникационни мрежи

Преносът, трансформацията и продажбата на електроенергия в община Рудозем се осъществява от „Електроразпределение“ ООД Пловдив, район Смолян. Всички населени места са електрифицирани. Електроенергийната мрежа е добре развита с възможности за допълнително натоварване.

Развитието на системата и качеството на връзките в общината са на относително добро равнище. На територията на общината функционира Териториален възел далекосъобщения гр. Рудозем и една пощенска станция на „Български пощи“. Те имат изградени клонове в двете най-големи села – Чепинци и Елховец. „Български пощи“ изпълнява и експресната услуга „Булпост“.

В град Рудозем функционира офис на куриерската фирма „Еконт“, който изпълнява поръчки ежедневно, а куриерска фирма „Спиди“ обслужва територията на община Рудозем всеки вторник, четвъртък и събота.

Развитието на съобщителната инфраструктура в общината е на сравнително добро равнище. Има покритие на трите мобилни оператора: „Мтел“, „Глобул“ и „Виваком“, които предлагат и високоскоростен интернет в различни варианти. Има и други фирми-доставчици, които предлагат високоскоростен кабелен и безжичен интернет с отлична връзка. Доставчици на телевизионен сигнал са Кабелна телевизия „Мишел 48“, Булсатком и Виваком.

3. SWOT анализ

Въз основа на горния анализ е направена взаимнообвързана оценка на вътрешните за община Рудозем силни и слаби страни, както и на външните за общината възможности и заплахи. Изведени са следните основни аспекти на силните и слабите страни на общината по отношение на опазване на околната среда, както и на възможностите и заплахите от страна на средата, които са представени в следната таблица.

Таблица 9 Резултати от SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Съхранена околна среда и добри общи екологични показатели – продължително слънчегреене, гори, чист въздух, чисти води за пиене и като ресурс за туризъм; ✓ Има изградена и функционираща ГПСОВ ✓ Построено е съвременно депо с площадка за сепарираща линия; ✓ Наличие на природни ресурси, подходящи за биологично земеделие и туризъм (еко, ловен и селски), в т.ч. и разнообразие от лечебни растения; ✓ Значителен и разнообразен горски фонд; ✓ Цялото население е обхванато в системата за сметосъбиране; ✓ Наличие на необходимите стратегически документи и местна нормативна база в областта на ООС и УО; ✓ Изградена е ефективна системата за управление на отпадъците, при социално достъпно ниво на разходите. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Лошо състояние на част от пътната настилка; ✓ Недоизградена водоснабдителна мрежа и канализационна мрежа с лошо състояние на колекторите; ✓ Слаба активност на населението за участие в решаването на проблемите по ООС, в т.ч. УО, вкл. и разделното събиране на отпадъци; ✓ Недостиг на средства за изграждане на нова и поддържане на изградената техническа инфраструктура; ✓ Ограничени възможности за самостоятелно финансиране на инвестиции по ООС, в т.ч. и свързани с разширение и оборудване на депото; ✓ Ниска енергийна ефективност на сградния фонд; ✓ Малките количества отпадъци са предпоставка за по-високи разходи на тон отпадъци; ✓ Ниска заинтересованост и липса на конкуренция от фирмите по УО; ✓ Неоптимално използване на горския фонд – ограничен дял на преработената до краен продукт дървесина за сметка на износа на сурова дървесина; ✓ Липса на подходяща туристическа инфраструктура; ✓ Липса на достъпна, систематизирана и актуална информация за състоянието на ОС.
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Осигуряване на финансиране за инвестиции по <ul style="list-style-type: none"> ○ Оперативна програма „Околна среда“ ○ ПУДООС ○ Отчисленията по чл. 64 ✓ Успешно коопериране с общините от съседния РУО (Мадан, Златоград и Неделино) за използване на техни регионални съоръжения за третиране на отпадъци (напр. биоразградими); ✓ Използване на възможностите за ПЧП ✓ Развитие на алтернативни видове туризъм, за които има природни и културни предпоставки; ✓ Развитие на традиционно и биоземеделие. ✓ Възможност за обмен и прилагане на добри практики със съседни общини и Гърция. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Влошаване на демографското състояние на общината; ✓ Забавения икономически растеж и високата безработица в региона ✓ Влошаване на общото състояние на техническата инфраструктура; ✓ Замърсяване на водите от промишлени предприятия; ✓ Намаляване на планирания срок на експлоатация на клетката на депото при неправилното и експлоатиране; ✓ Влошаване на качеството на атмосферния въздух и шумово замърсяване с отваряне на нов ГКПП на път II-86, при увеличен дял на тежкотоварните МПС.

На базата на анализа на текущото състояние и на представения по-горе SWOT анализ може да стигнем до извода, че община Рудозем има разнообразни природни ресурси и богато биологично разнообразие, които са предпоставки за развитието на разнообразни форми на туризъм, устойчиво горско стопанство, природосъобразно земеделие и животновъдство. Липсват ярко изразени екологични проблеми, замърсявания и увреждания на околната среда, застрашаващи човешкото здраве, което е предпоставка за добро качество на живот за жителите и посетителите на общината.

Ясно изразени предимства на общината, които трябва да се доразвият:

- На основата на съхранената околна среда и наличните природни ресурси да се използват възможностите за развитие на алтернативен и краткотраен туризъм и за биологично земеделие;
- Да се използва пълноценно, доразвива и усъвършенства изградената инфраструктура за управление на отпадъците (концентрирана в района на общинското депо за неопасни отпадъци);
- Да се използва ефективно системата за управление на отпадъците, която обхваща почти 100% от населението при социално достъпно ниво на разходите.

Слаби страни, които се нуждаят от целенасочена политика за подпомагане:

- Да се рехабилитира и подобри състоянието на пътищата от републиканската и общинската пътна мрежа;
- Да се доизгради и рехабилитира водоснабдителната и канализационната мрежа;
- Целенасочена работа за привличане на повече инвестиции за подобряване на енергийната ефективност на сградите;

Определящите възможности, чиято реализация би засилила силните страни и конкурентоспособността на общината са:

- Използването на възможностите да се използват отчисленията по чл. 64, както и финансиране от ПУДООС за своевременна подмяна и обновяване на транспортните средства и контейнерите;
- Подобряване на съвместната работа на общинските и държавните контролни органи по отношение замърсяването на водите, въздуха и почвите и подобряване на качеството им;
- Коопериране със съседни общини (напр. от съседния РУО Мадан, Златоград и Неделино) при необходимост за използване в бъдеще на техни регионални съоръжения за третиране на отпадъци (напр. биоразградими).

Реални заплахи, на които общинското ръководство трябва да противопостави конкретни мерки и действия за намаляване или ликвидиране на тяхното влияние са свързани с неблагоприятните демографски прогнози, опасността от повишаване на разходите на тон отпадъци и от там таксите за населението, при намаляващи доходи и население в трудоспособна възраст.

Всичко това е предпоставка общинската администрация да постави като приоритетни цели, мерки и действия, тези които са свързани с управлението на водите и отпадъците. За тяхното постигане са необходими големи инвестиции, които са свързани с доизграждането на необходимата инфраструктура за подобряване на състоянието на водоснабдяването, канализационните и пречиствателни системи в общината, както и със своевременно планиране на предстоящи дейности и инвестиции по управление на отпадъците.

4. Визия

Визия за околната среда може да се формулира като виждане на желанията на хората за бъдещото състояние на околната среда на територията на общината в един дългосрочен период, отразявайки предимствата на общината в регионален и национален аспект.

Процесът на планиране на общинско ниво търси баланса между различните аспекти на развитието (екологичен, териториален, икономически и социален) и между различните териториални общности, институции и социални групи. Общинската програма за опазване на околната среда се явява един от основните инструменти за защита и опазване на наличните природни ресурси, запазване на постиженията където ги има и подобряване на екологичното състояние в областите където е необходимо, като при това е съобразена със сферите на компетенция и ограничените възможности на община Рудозем.

Стратегическата част на Програмата следва да се разглежда като динамична част, която има възможност да бъде допълвана и актуализирана съобразно промените в приоритетите на общината, в националното законодателство и други елементи на обкръжаващата среда. Програмата е съобразена с основните цели на политиките за опазване на околната среда в Европейския съюз, както и с основните стратегически и планови документи на национално ниво и имащи отношение към опазването и съхранението на околната среда.

Дефинирането на визията, целите и приоритетите в Програмата за опазване на околната среда се основава на извършения анализ на средата, на откритите специфични особености в SWOT анализа и на очакванията и предвижданията за развитие на община Рудозем. Визията отразява желанието за достигане на определено ниво на качеството на околната среда в община Рудозем и представлява обобщена представа на общността за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава. Тя се явява до известна степен продължение на визията за цялостно развитие на общината през следващите години в един по-тесен аспект – състоянието на околната среда.

Визия

Община Рудозем – просперираща община с модерна инфраструктура, чиста и със съхранена околна среда, център на привлекателен район със стабилен бизнес, повишаващо се благосъстояние на населението и развиващ се туризъм, желано място за живот и икономическа дейност.

Така формулираната Визия може да се постигне чрез поставяне и изпълнение на адекватни цели, мерки и дейности, насочени към територията и секторите от местната икономика, които са определящи за пълното усвояване на потенциала и сравнителните предимства на община Рудозем. Трябва да се запази използваното при разработването на ОПР 2014-2020 г. фокусиране върху създаване на благоприятна комплексна среда и по-специално в частта за опазването на околната среда и повишаването на енергийната ефективност.

5. Цели и приоритети

С програмата се прави опит да се даде рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че община Рудозем да успее да запази постигнатото до момента, както и да създаде и развива конкурентни предимства от потенциала си.

Въз основа на така определената визия за развитието на общината с оглед да се определят конкретните мерки за опазване и възстановяване на околната среда на базата на съществуващото състояние и очакваното развитие на икономиката и инфраструктурата в общината., **главната стратегическа цел** за периода 2015-2020 година може да бъде определена както следва:

Генерална стратегическа цел

Да се подобри средата на живот на хората в община Рудозем сред съхранените природни ресурси на една чиста и модерна община.

С оглед на така определената главна стратегическа цел, с Общинската програма за опазване на околната среда на община Рудозем за периода 2015-2020 година може да се формулират следните специфични стратегически цели:

- **Специфична стратегическа цел 1:** Да се съхрани природата и да се запазят добрите екологични показатели на общината чрез устойчиво управление на природните ресурси.
- **Специфична стратегическа цел 2:** Да се намали риска от замърсяване на околната среда чрез подобряване на инфраструктурата.
- **Специфична стратегическа цел 3:** Целенасочена работа за повишаване на природозащитното съзнание на населението за информирано участие на обществеността в опазването на околната среда.

На тази основа се определя основната посока за предприемане на активни действия, които да спомогнат за запазване и подобряване на околната среда. Намерението на общинската администрация е да работи за интегриране на въпросите, касаещи околната среда във всички останали сектори.

Приоритети

С оглед на така формулираните стратегически цели, приоритетните области към които следва да бъдат насочени усилията на общинската администрация по отношение на опазване на околната среда и за устойчиво и балансирано развитие на община Рудозем може да се определят като:

- **Приоритет 1:** Целенасочена работа за запазване на добрите екологични показатели на общината и недопускане на дейности водещи до замърсяване на природни компоненти, ресурси и обекти.
- **Приоритет 2:** Използване на възможностите на всички фондове (оперативни програми, национални, общински и др.) за доизграждане, обновяване и подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда.
- **Приоритет 3:** Добро управление и повишаване на институционалния капацитет за да се подобри работата за повишаване на природозащитното съзнание на населението и привличане на обществеността за по-активно участие в дейностите по опазване на околната среда.

6. План за действие

Досегашните виждания, действия и опит на общината, макар и да не са били систематизирани в конкретна програма и план за действие с мерки за опазване и възстановяване на околната среда, на практика са се съобразявали както с моментното състояние, така и с очакваното развитие на икономиката и инфраструктурата в общината. При решаване на проблемите в тази област общинската администрация се е съобразявала с:

- осигуряване на максимално съответствие на действията на общинско ниво със задълженията и ангажиментите, произтичащи от политиките на по-високо ниво – национално и регионално;
- осигуряване на съответствие на свързаните с околната среда общински дейности с националното природозащитно законодателство;
- създаване на реални възможности за опазване и обогатяване на биологичното разнообразие чрез залагане на приемане на конкретни решенията на местно равнище;

Голям брой намерения и планирани дейности на общинското ръководство и администрация през годините не са реализирани, или са изпълнени частично, главно поради невъзможност на общината да осигури нужното финансиране. За част от тези действия се налага удължаване на крайните срокове за изпълнение и за прехвърляне на задачи от една бюджетна година в друга.

Така формулираните цели могат да бъдат постигнати с предприемането на действия и изпълнението на мерки на общината, насочени към подобряване, запазване и възстановяване на природната среда и развитие (доизграждане, ремонтране, рехабилитиране и т.н.) на екологичната инфраструктура, което като краен резултат води до подобряване на качеството на живот на населението, привличане на туристи и повишаване на възможностите за инвестиции в общинската икономиката.

За да бъдат постигнати така определените цели и за да бъде ефективна работата по изведените приоритети на община Рудозем се предвижда изпълнението на поредица от мерки, които най-общо могат да бъдат разделени на две групи:

- неинвестиционни (организационни и управленски) и
- инвестиционни.

Те са групирани по трите основни приоритета за работа на общината по опазване на околната среда и са представен в следващата Таблица 10.

Таблица 10 План на дейностите

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
Приоритет 1: Целенасочена работа за запазване на добрите екологични показатели на общината и недопускане на дейности водещи до замърсяване на природните компоненти и обекти							
1.1	Прилагане на ЗУТ, ЗООС, ЗВ и подзаконовата нормативна база		-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ	Превантивни дейности за запазване на екологичните показатели
1.2	Контрол върху източниците на замърсяване		-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ	Намаляване на замърсяването по компоненти
1.3	Запазване и подобряване качеството на повърхностните води		-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РИОСВ, фирми	Подобряване качеството на повърхностните води
1.4		Предпроектни проучвания, проучвателно сондиране и изработване на концепция и технически проект за оползотворяване на геотермални и минерални води	2 000 000	Държавен бюджет	2017-2018	Общинска администрация	Разработване на нов туристически продукт. Енерг. ефективност (при термални води)
1.5	Запазване качеството на атмосферния въздух	Увеличаване и поддържане на дървесната растителност в терените за озеленяване и по улиците на града	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Подобрена естетика, по-чист въздух в зоните за живеене
1.6	Рехабилитация (реконструкция) на пътищата от републиканската и общинската пътна мрежа.	Текущо преасфалтиране, рехабилитация на съществуващата и асфалтиране на нова пътна и улична настилка	-	ИАПИ, Общински бюджет, ФЕС, ДБ	постоянен	Общинска администрация, Фирми	Подобрен достъп до общината и вътре в нея. Икономии на време и горива, по-чист въздух
1.7		Благоустройство, изграждане и реконструкция на общински пътища, улици, алеи и др. (по списък изготвен от	7 068 000	ДБ, ПРСР	2016-2020	Общинска администрация, Фирми	„-“

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
		ОБА, Виж Приложение №2)					
1.8		Реализиране на малки местни благоустройствени проекти с пряко или косвено отношение към подобряване на качеството на атмосферния въздух	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Подобрена естетика, по-чист въздух в зоните за живеене
1.9		Периодично контролно измерване показателите на атмосферния въздух в проблемни за общината точки	2000	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация ИАОС, РИОСВ, лаборатория	Поддържане на базата данни в частта за атм. въздух
1.10	Опазване и поддържане на биологично разнообразие	Контрол при добив на дървесина от общински гори;	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, ДЛ, РУГ	Запазване на състоянието на горските масиви
1.11		Изпълнение на мерките заложи в ЛУП и реализация на залесителни мероприятия;	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация. ДЛ, РУГ	Запазване и подобряване на състоянието на горите
1.12		Изпълнение на мерките от Раздел „Лечебни растения“, в т.ч. и в частта за контрол на билкосъбирачите и билкозагответелните пунктове на територията на общината	-	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, РДГ, ДГС, РИОСВ, Областна администрация	Устойчиво ползване на ресурсите от билки и гъби
1.13	Проучване и оценка на потенциала за използване на ВЕИ (фотоволтаични, ветрогенератори, биомаса и МВЕЦ);		15 000	Общински бюджет, ФЕЕ, МИЕ, Трансгранични програми	2016-2018	Община Рудозем	Използване на ВЕИ при доказан потенциал
1.14	Използване на ВЕИ в общински сгради;		150 000	Общински бюджет, ФЕЕ, МИЕ, Трансгранични програми	2020	Община Рудозем	Икономически ефект – икономии от горива, ел. енергия и др.

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
Приоритет 2: Използване на възможностите на всички фондове (оперативни програми, национални, общински и др.) за доизграждане, обновяване и подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда							
2.1	Кандидатстване за финансиране на инвестиционни проекти			Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Осигуряване на средства от външни източници
2.2	Осигуряване на достатъчно количество и качество питейна вода чрез доизграждане и подобряване на ВиК инфраструктурата	Осъществяване на постоянен контрол за качеството на питейната вода;		Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, ВиК	Осигурени по-добри и здравословни условия за живот
2.3		Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода на конкретни населени места;		ФЕС, ДБ, Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация, ВиК	Осигурени на достатъчно количество качествена питейна вода
2.4		Доизграждане и конструкция на водопреносната и канализационната мрежа на гр. Рудозем и др. населени места (по списък изготвен от ОБА, Виж Приложение №2)	82 476 000	ФЕС, ДБ, Общински бюджет, ПРСР	постоянен	Общинска администрация, ВиК	Достатъчно колич. качествена питейна вода; Предотвратяване замърсяването на речните води с битови и фекални води
Мерки свързани с управлението на отпадъците, заложи в ОПУДО							
2.5	Предотвратяване на образуването на отпадъци	Предоставяне на информация на сайта на общината за предлаганите услуги за поправки и ремонт в населените места на общината, водещи до удължаване на живота на продуктите и съответно до предотвратяване на отпадъците	-	-	постоянен	Отдел Екология	По-добра информираност на населението

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
		Предоставяне на общински помещения или терени за осъществяване на размяна на употребявани стоки	-	-	постоянен	Общински съвет	
2.6	Оптимизиране на сметосъбирането	Подмяна на амортизираните съдове с контейнери тип „Бобър“			постоянен	Общинска администрация	Подобрена жизнена среда
2.7	Повторна употреба и рециклиране на хартия, метали, пластмаса и стъкло	Изготвяне и реализиране на проект за разделно събиране на отпадъците	165 хил.лв	Общински бюджет. Отчисления	2016-2017.	Общинска администрация	Повече сепарирани отпадъци-повече приходи-по-малко отчисления за количествата отпадъци на депо
		Контрол върху дейността на организацията за оползотворяване отпадъците от опаковки	-	-	постоянен	Отдел „Екология“	Нарастване на количествата разделно събрани отпадъци от опаковки
		Подновяване и засилен контрол за изпълнението на договора за експлоатация и поддържане на депото и сепарирането на рециклируемите отпадъци			2016, постоянен	Отдел „Екология“	
2.8	Разделно събиране и оползотворяване на био-отпадъци	Проучване на възможностите за компостиране на биоразградими битови отпадъци	5 хил.лв	Общински бюджет	2016-2017	Общинска администрация	Намаляване на количеството биоразградими отпадъци, постъпващи на депото
		Организиране на домашно компостиране	15 хил.лв	Общински бюджет, Отчисления	2016		

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
2.9	Екологосъобразно депониране	Контрол срещу нерегламентираното изхвърляне, изгаряне и др. форми на неконтролирано обезвреждане на отпадъците	-	Общински бюджет	постоянен	Отдел „Екология“	Удължаване живота на клетката
2.10	Информирание на обществеността и информационно обезпечаване	Кандидатстване за финансиране по различни програми, в т.ч. и участие в ежегодните конкурси в рамките на национална кампания „За чиста околна среда“	-	-	постоянен	Отдел „Екология“	Осигурено допълнително финансиране. Повишено екологично съзнание на населението
		Провеждане на информационни и разяснителни кампании във връзка с инвестиции в областта на УО	-	-	постоянен	Отдел „Екология“	Информираност на населението
		Изготвяне и поддържане на информационен модул свързан с дейностите по управление на отпадъците	-	-	постоянен	Отдел „Екология“	Бърз и лесен достъп до достоверни и систематизирани информация и данни
		Актуална информация за фирмите, предоставящи услуги свързани с третирането и обезвреждането на отпадъци	-	-	постоянен	Отдел „Екология“	Информираност на населението
Приоритет 3: Добро управление и повишаване на институционалния капацитет за да се подобри работата за повишаване на природозащитното съзнание на населението и привличане на обществеността за по-активно участие в дейностите по опазване на околната среда							
3.1	Укрепване на административния капацитет за подобряване на процесите на	Създаване и поддържане на информационна система с данни за състоянието на компонентите на околната среда, в т.ч. и за основните находища на лечебни растения	10 000	Общински бюджет, Трансгранични програми	2016-2017	Община	Бърз и лесен достъп до систематизирани данни

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
	управление						
3.2		Създаване на „екологичен електронен бюлетин“ на интернет страницата на общината	-	Общински бюджет	2016, текущо	Община	Осигуряване на лесен достъп на обществеността до наличните данни
3.3		Обучение и повишаване на капацитета на служителите на общинска администрация за прилагане на екологичното законодателство	1 500	Общински бюджет	2016, текущо	Община	По-компетентни и добре подготвени кадри
3.4		Своевременна актуализация и допълване на общинските наредби и програми с отношение към опазване на околната среда	-	Общински бюджет	постоянен	Община	Съответствие с изискванията на нормативната база
3.5	Формиране на съзнание по ООС в населението и създаване на предпоставки за по-активно участие при решаване на екологичните проблеми на общината	Подготвяне на медийни кампании за разделно събиране на отпадъците, за опазване на биоразнообразието и лечебните растения, рационално използване на водата и за енергийна ефективност;	1 000	Общински бюджет	постоянен	Общинска администрация	Повишено екологично съзнание
3.6		Провеждане на инициативи за отбелязване на световни и международни дни, свързани с опазването на околната среда.	1 000	Общински бюджет, ПУДООС	постоянен	Община, училища, НПО	Повишено екологично съзнание
3.7		Организиране на информационни събития за ученици;	1 000	Общински бюджет, ПУДООС	постоянен	Община, училища, НПО	Повишено екологично съзнание
3.8		Подобряване на екологичното възпитание и обучение.	-	Общински бюджет	постоянен	Община, училища, НПО	Повишено екологично съзнание

№ по ред	Мярка	Дейности	Бюджет (лева)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Отговорни институции	Ефект
3.9	Привличане на обществеността при вземането на решения по въпроси за ООС;		-		постоянен	Община	По-активно участие на гражданите при вземане на решения
3.10	Насърчаване на граждански инициативи за ООС на местно ниво;		-	Общински бюджет, ПУДООС	постоянен	Община	По-активно участие на гражданите, формиране на инициативност
3.11	Повишаване на обществената информираност за нуждата от ООС, опазване на биоразнообразието и лечебните растения и УО		1 000	Общински бюджет, ПУДООС	постоянен	Община	Гражданите са запознати с проблемите и действията на ОБА за решаването им

7. Организация за изпълнение на програмата

Мониторинг, контрол, оценка и актуализация на общинската програма за опазване на околната среда

За да бъдат реализирани поставените с програмата задачи и постигнати заложените в нея цели е нужно предложените действия на общината по опазване на околната среда да бъдат еднакво добре приети от общинския съвет, общинското ръководство и съответните експерти и специалисти от общинската администрация.

Отговорни за **изпълнението** на програмата за опазване на околната среда в община Рудозем са:

- Румен Пехливанов – Кмет
- Инж. Недко Кулевски – Заместник-кмет
- Мирослав Белев – Главен експерт „Екология и технически контрол“;
- Отговорник на депото;
- Кметове и кметски наместници по населени места.

Оперативните дейности свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (вътре и извън общината) свързани с изпълнението и контрола на програмата се изпълняват от Старши експерт „Екология и технически контрол“.

Наблюдението и оценката на ОПООС ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност от изпълнението и. Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на Програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им. **Наблюдението**, както и изпълнението на програмата е отговорност на Кмета на общината и дирекция “Специализирана администрация”. В процеса на наблюдение ОБА осигурява спазването на принципите за партньорство, публичност и прозрачност. Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен, или ако условията се изменят.

Контролът върху изпълнението на Общинската програма за опазване на околната среда се извършва от Общинския съвет на община Рудозем. Кметът представя пред общинския съвет всяка година отчет за изпълнението на програмата, който се предоставя и на РИОСВ Смолян. В този отчет се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, които стават достояние и на обществеността чрез публикуването им на интернет страницата на община Рудозем. При необходимост се правят предложения за допълване и актуализиране на програмата.

Оценката включва информация от наблюдението и от други източници на ефектите предприетите действия и на резултатите от тях. Тя дава възможност да се проследи ефекта от планираните и реализираните дейности. Информация за оценката следва да се предостави по подходящ начин пред обществеността, като по този начин се представят пред хората проблемите, планираните инициативи и най-вече напредъка по постигането на визията и главната стратегическа цел.

Общинската администрация следва своевременно да подготвя и внася проекти за финансиране на приоритетните дейности по опазване на околната среда от различни програми и източници.

Актуализация и допълване

Актуализация и допълване на Общинската програма за опазване на околната среда, в т.ч. и на раздел „Лечебни растения“ се прави от Кмета на община Рудозем при изтичане срока на действието и, при съществени промени в националното законодателство или по други съображения с местен характер, които биха допринесли за подобряване на плана за действие.

Измененията, допълненията и актуализацията на Общинската програма за опазване на околната среда се приема от Общински съвет Рудозем по предложение на кмета на общината.

При разработването, допълването и актуализирането на програмите се привличат и представители на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации.

Координация с други общински и регионални програми

ОПООС на община Рудозем е съобразена с националните и регионални приоритети в опазването на околната среда, в т.ч.: Общински план за развитие на Община Рудозем (2014-2020 г.), Областна стратегия за развитие на област Смолян (2014-2020 г.), Регионален план за развитие на Южен централен район (2014-2020), Национална стратегия за регионално развитие (2012-2022), Оперативна програма “Околна среда” (2014-2020 г.); Национална стратегия за околна среда 2009-2018 г., Национален план за управление на отпадъците (2014-2020 г.) и др. документи. Най-тясна е обвързаността с Общинска програма за управление на отпадъците и раздел „Лечебни растения“, които се явяват неразделна част от настоящата програма.

8. Приложения

Приложение №1

Преглед на българското и европейското законодателство по опазване на околната среда до м. януари 2016 г., в т.ч. и относно правомощията и задълженията на органите на местното самоуправление в областта на планирането и управлението на околната среда.

Списък на актовете

Общо устройство и администрация

Законои:

Закон за опазване на околната среда (обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр. 62 от 14.08.2015 г.)

Закон за достъп до обществена информация (обн., ДВ, бр. 55 от 07.07.2000 г., посл. изм. ДВ., бр. 39 от 20.05.2011 г.)

Закон за защита на личните данни (обн., ДВ, бр. 1 от 04.01.2002 г., посл. изм. и доп. ДВ., бр. 15 от 15.02.2013 г.)

Правилници:

Устройствен правилник на Министерство на околната среда и водите

Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда

Правилник за устройството и дейността на предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда

Правилник за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите

Правилник за дейността, организацията на работа и състав на басейновите дирекции

Правилник за устройството и дейността на дирекциите на националните паркове

Други:

Тарифа за таксите, които се събират в системата на Министерство на околната среда и водите

Сектор ВОДИ

Законои

Закон за водите (обн., ДВ, бр. 67 от 27.07.1999 г., посл. изм. ДВ., бр. 61 от 11.08.2015 г.)

Наредби

Наредба №1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води

Наредба №1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите

Наредба №2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници

Наредба №2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване

Наредба №3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди

Наредба №Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води

Наредба №5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане

Наредба №6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти

Наредба №7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места

Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели

Наредба №11 от 25.02.2002 г. за качеството на водите за къпане

Наредба №12 от 18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване

Наредба №18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието

Наредба за ползването на повърхностните води

Тарифи

Тарифа за таксите за водовземане, за ползване на воден обект и за замърсяване

Тарифа за таксите, които се събират в системата на Министерство на околната среда и водите

Заповеди

Заповед №РД-272/03.05.2001 г. за категоризацията на повърхностните води във водните обекти или в части от тях

Заповед №РД-970/28.07.2003 г. на Министъра на околната среда и водите за определяне на чувствителните зони във водните обекти

Заповед №РД-821/30.10.2012 г. на Министъра на околната среда и водите за организация на контролната дейност по влезли в сила разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностни води.

Заповед №РД-918/10.12.2012 г. на Министъра на околната среда и водите за ежегодно изпращане в МОСВ и в ИАОС на информация за нововъведени в експлоатация селищни пречиствателни станции за отпадъчни води

Заповеди за определяне на санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците за минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди

Законодателство на Европейската общност

Рамкова Директива за водите и свързано законодателство

Директива 2013/39/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 12 август 2013 година за изменение на директиви 2000/60/ЕО и 2008/105/ЕО по отношение на приоритетните вещества в областта на политиката за водите

Решение за изпълнение (ЕС) 2015/495 на Комисията от 20 март 2015 година за определяне на списък за наблюдение на вещества в рамките на обхващащ целия Европейски съюз мониторинг в областта на политиката за водите, в съответствие с Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

Директива 2009/90/ЕО на Комисията от 31 юли 2009 г. за определяне, съгласно Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, на технически спецификации за химически анализ и мониторинг на състоянието на водите

Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите, за изменение и последваща отмяна на директиви 82/176/ЕИО, 83/513/ЕИО, 84/156/ЕИО, 84/491/ЕИО 86/280/ЕИО на Съвета и за изменение на Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

Директива 2006/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно качеството на сладките води, които се нуждаят от опазване или подобряване с цел да бъдат годни за живота на рибите

Директива 2006/11/ЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви

Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане

Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека

Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници

Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места

Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества

Сектор ВЪЗДУХ

Законо

Закон за чистотата на атмосферния въздух (обн., ДВ, бр. 45 от 28.05.1996 г., посл. изм. ДВ., бр. 14 от 20.02.2015 г.)

Постановления

Постановление №354 на МС от 28.12. 2012 г. за приемане на Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации

Протоколи и конвенции

Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния (Ратифицирана с Указ №332 от 19.02.1981 г. на Държавния съвет на НРБ - ДВ, бр. 16 от 24.02.1981 г, обн., ДВ, бр. 45 от 16.05.2003 г., в сила за България от 16.03.1983 г.)

Директиви

Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа

Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух

Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации

Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)

Директива 2001/81/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно националните тавани за емисии на някои атмосферни замърсители

Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции

Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности

Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за преобоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО

Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух

Директива 1999/30/ЕО на Съвета от 22 април 1999 година относно пределно допустимите стойности за серен двуоксид, азотен двуоксид и азотни оксиди, прахови частици и олово в околния въздух

Директива 2000/69/ЕО на Европейски парламент и на Съвета от 16 ноември 2000 година относно пределно допустимите стойности за бензен и въглероден оксид в атмосферния въздух
Директива 2002/3/ЕО на Европейски парламент и на Съвета от 12 февруари 2002 година относно озона в атмосферния въздух

Сектор ПРИРОДА

Законо

Закон за биологичното разнообразие (обн., ДВ, бр. 77 от 09.08.2002 г., посл. изм. ДВ., бр. 66 от 26.07.2013 г.)

Закон за лечебните растения (обн., ДВ, бр. 29 от 07.04.2000 г., посл. изм. ДВ., бр. 28 от 05.04.2011 г.)

Закон за генетично модифицирани организми (обн., ДВ, бр. 27 от 29.03.2005 г., посл. изм. ДВ., бр. 99 от 16.12.2011 г.)

Закон за защитените територии (обн. ДВ, бр.133 От 11.11.1998 г., посл. изм. ДВ, бр.66 26.07.2013 г.)

Закон за лова и опазване на дивеча (обн., ДВ, бр. 78 от 26.09.2000 г., посл. изм. ДВ., бр. 77 от 04.10.2011 г.)

Закон за рибарството и аквакултурите (обн., ДВ, бр. 41 от 24.04.2001 г., посл. изм. ДВ., бр. 19 от 08.03.2011 г.)

Наредби и правилници

Наредба №1 от 9.05.2006 г. за условията и реда за лицензиране на зоологическите градини, издадена от министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 43 от 26.05.2006)

Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 14 от 20.02.2004 г.)

Наредба №3 от 31.10.2008 г. за маркирането и етикетирването на екземпляри от видовете съгласно Регламент 338/97 за опазване на видовете от дива фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях (ДВ, бр. 97 от 11.11.2008 г.)

Наредба №4 от 8.07.2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата

Наредба №5 от 1.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове

Наредба №5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складове за билки (ДВ, бр. 85 от 28.09.2004 г.)

Наредба №6 от 23 октомври 2003 г. за минималните изисквания и условия за отглеждане на животни в зоологически градини и центрове за отглеждане и размножаване на защитени видове животни (ДВ, бр. 105 от 2.12.2003 г.)

Наредба за работа с генетично модифицирани организми в контролирани условия, приета с ПМС №211 от 4.10.2005 г. (ДВ, бр. 81 от 11.10.2005 г.)

Наредба за освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и пускането им на пазара, приета с ПМС №212 от 4.10.2005 г. (ДВ, бр. 81 от 11.10.2005 г.)

Правилник за устройството и дейността на Консултативно-експертния съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 68 от 03.08.2001 г.)

Правилник за условията и реда за управлението, възлагането на дейностите по поддържане и възстановяване, възлагането на туристически дейности, охраната и контрола в горите, земите и водните площи в защитените територии - изключителна държавна собственост (обн. ДВ бр.49/14.06.2005 г.)

Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони

Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони

Заповеди на Министъра на околната среда и водите за лечебните растения под специален режим (по ЗЛР, чл. 10, ал. 1, 2 и 3)

Утвърденият от Министъра на околната среда и водите на 15.06.2006 година списък с Коефициенти за превръщане на количествата билки от свежо в сухо тегло (рандеман) по чл.43, ал.2, т.7 от ЗЛР

Конвенции

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания

Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (СІТЕС) - пълен текст , информация видове предмет на СІТЕС

Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни

Рамсарска конвенция за влажните зони

Европейска конвенция за ландшафта

Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство

Директиви

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА №92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

ДИРЕКТИВА 2009/147/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно опазването на дивите птици

ДИРЕКТИВА 2001/18/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 12 март 2001 година относно съзнателното освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и за отмяна на Директива 90/220/ЕИО на Съвета.

Сектор ПОЧВИ

Законо

Закон за почвите (Обн. ДВ. бр.89 от 06.11.2007 г.)

Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43 от 29.04.2008 г.)

Закон за опазване на земеделските земи (обн. ДВ бр. 35 от 24.04.1996 г., посл. изм. бр. 39 от 20.05.2011 г.)

Закон за защита на растенията, (обн., ДВ бр. 91 от 10.10.1997 г., посл. изм. бр. 96 от 05.04.2011 г.)

Правилници

Правилник за прилагане на Закона за опазване на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 84 от 4.10.1996 г., изм., бр. 50 от 1.07.2011 г.)

Наредби

Наредба №26 от 2.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт, (обн. ДВ, бр. 89 от 22.10.1996 г., изм. и доп. – бр. 30 от 2002 г.)

Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (обн. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008 г.)

Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите (обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009 г.)

Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия (обн., ДВ, бр. 15 от 16.02.2007 г., в сила от 17.08.2007 г.)

Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени почви (обн. ДВ. бр.62 от 4 Август 2009 г.)

Сектор КЛИМАТ

Закон за ограничаване изменението на климата (обн. ДВ, бр.22 от 11.03.2014 г.)

Регламент (ЕС) №1031/2010 на Комисията относно графика, управлението и други аспекти на търга на квоти за емисии на парникови газове съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността

Директива 2009/29/ЕО на Европейския парламент и Съвета за изменение на Директива 2003/87/ЕО с оглед подобряване и разширяване на схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове на Общността

Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и Съвета за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО

Директива 2009/30/ЕО на Европейския парламент и Съвета за изменение на Директива 98/70/ЕО, по отношение на спецификацията на бензина, дизеловото гориво и газьола и за въвеждане на механизъм за наблюдение и намаляване на нивата на емисиите на парникови газове и за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета, по отношение на спецификацията на горивото, използвано от плавателни съдове по вътрешните водни пътища, и за отмяна на Директива 93/12/ЕО

Регламент (ЕО) №443/2009 на Европейския парламент и Съвета за определяне на стандарти за емисиите от нови леки пътнически автомобили като част от цялостния подход на Общността за намаляване на емисиите на CO₂ от лекотоварните превозни средства

Директива 2003/87/ЕО от 13 октомври 2003 година за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността и за изменение на Директива 96/61/ЕО на Съвета

Сектор ОТПАДЪЦИ

Законо

Закон за управление на отпадъците (обн. ДВ, бр.53 от 13.07.2012 г., посл. изм. ДВ., бр. 61 от 25.07.2014 г.)

Закон за ратификация на Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане (обн., ДВ, бр. 8 от 26.01.1996 г.)

Наредби

Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (Приета с ПМС №351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г., посл. изм. бр. 66 от 28.08.2015 г.)

Наредба №1 от 09.02.2015 г. за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения (обн., ДВ, бр. 13 от 17.02.2015 г.)

Наредба №7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 111 от 27.12.2013 г.)

Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 107 от 13.12.2013 г.)

Наредба за третиране на биоотпадъците, приета с ПМС №235 от 15.10.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 92 от 22.10.2013 г.)

Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС 277 от 5.11.2012 г. (Обн., ДВ, бр. 89 от 13.11.2012 г., в сила от 13.11.2012 г.)

Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци (приета с ПМС № 53 от 1999 г., ДВ, бр.29/1999 г.)

Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (обн., ДВ, бр. 85/06.11.2012 г., изм. и доп., бр. 76/30.08.2013 г.)

Наредба №3 за изискванията към инсталации, произвеждащи титанов диоксид (обн. ДВ, бр. 49/04.06.2013 г.)

Наредба №2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г.)

Наредба №4 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (обн. ДВ, бр. 36 от 2013 г.)

Наредба №7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.)

Наредба №6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.)

Наредба №1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.)

Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства (Приета с ПМС №11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г., посл.изм. бр. 57 от 28.07.2015 г.)

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Приета с ПМС №339 от 14.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г.).

Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (приета с ПМС №352 от 27.12.2012 г., обн. ДВ. бр.2 от 08.01.2013 г.)

Наредба №3 от 05.08.2014 г. за изискванията за реда и начина за инвентаризация на оборудване, съдържащо полихлорирани бифенили, маркирането и почистването му, както и за третирането и транспортирането на отпадъци, съдържащи полихлорирани бифенили (обн., ДВ, бр. 70 от 22.08.2014 г.)

Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (приета с ПМС № 56 от 13.11.2013 г., обн. ДВ, бр. 100 от 19.11.2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци (приета с ПМС № 120 от 30.05.2008 г., обн., ДВ, бр. 53 от 10.06.2008 г., посл. изм. бр. 100 от 19.11.2013 г.)

Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми (Приета с ПМС №221 от 14.09.2012 г., обн. ДВ. бр.73 от 25.09.2012 г.)

Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на отпадъци (Приета с ПМС № 95 от 10.07.2014 г., обн., ДВ, бр. 59 от 18.07.2014 г.)

Постановления

Постановление №209 на МС от 20 август 2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните

съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци (обн., ДВ, бр. 68 от 25.08.2009 г.)

Постановление №115 от 15 юни 2012 г. за изменение и допълнение на Наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, приета с Постановление №120 на Министерския съвет от 2008 г. (обн., ДВ, бр. 53 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 5 и 45 от 2009 г., бр. 69 и 85 от 2010 г. и бр. 29 от 2011 г.)

Постановление №239 от 01 октомври 2012 г. за изменение на Наредбата за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, приета с Постановление №120 на Министерския съвет от 2008 г. (обн., ДВ, бр. 53 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 5 и 45 от 2009 г., бр. 69 и 85 от 2010 г. и бр. 29 от 2011 г. и бр. 47 от 2012 г.)

Директиви

Директива 2015/720/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 29 април 2015 година за изменение на Директива 94/62/ЕО по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване

Директива 2013/28/ЕС на Комисията от 17 май 2013 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства

Директива 2012/19/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО)

Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви

Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 година относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори, и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО

Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци

Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 година относно опаковките и отпадъците от опаковки

Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 година относно излезлите от употреба превозни средства

Директива 2002/96/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 януари 2003 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО)

Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 година за обезвреждането на полихлорирани бифенили

Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 година за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието

Сектор ПРЕВАНТИВНА ДЕЙНОСТ

Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст

Директива 2014/52/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година за изменение на Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда

Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (кодифициран текст)

Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда

Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда

Правилник за функциите, задачите и състава на експертните екологични съвети (ЕЕС) към РИОСВ, (Правилникът е приет на Колегиум на МОСВ на 28.05.2013 г. и е утвърден със Заповед №РД-467/28.05.2013 г.) на министъра на околната среда и водите

Правилник за изменение и допълнение на Правилника за функциите, задачите и състава на експертните екологични съвети към РИОСВ, приета на Колегиум на МОСВ на 09.03.2015 г., утвърден със Заповед №РД-223/06.04.2015 г. на министъра на околната среда и водите

Заповед № 973/27.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите за достъпа и реда за попълване, актуализиране и вписване на информация в Публичните регистри по чл. 102 от Закона за опазване на околната среда

Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми

Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда

Протокол за Стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (в сила от юли, 2010 г.)

ложение №4 дейности със ЗИД на ЗООС от 24.04.2012 г.

Наредба за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни

Постановление №208 на МС от 3.09.2012 г. за изменение и допълнение на Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни, приета с ПМС №238 от 2009 г. (обн., ДВ, бр. 80 от 2009 г.; попр., бр. 97 от 2009 г.)

Директива 2008/1/ЕО за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването

Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)

Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети

Наредба за условията и реда за определяне на отговорността на държавата и за отстраняване на нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия, при приватизация

Наредба №1 от 29.10.2008г. за вида на превантивните и оздравителните мерки в предвидените случаи от Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети и за минималния размер на разходите за тяхното изпълнение

Координация на контролната дейност:

Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения

Приложение №2

**Проекти за финансиране за периода 2016-2020 година по Оперативни програми и др.
източници, различни от Държавния бюджет
(по т. 1.7 и т.2.4 от Таблица 10 План за действие)**

Наименование на проекта	Стойност (лева)	Източник за финансиране
Транспортна инфраструктура		
Път с. Вълчан - с. Равнината	952 000,00	ПРСР
Вътрешна улица в с. Чепинци, общ. Рудозем, алейна улица "Средна"	289 000,00	ПРСР
Реконструкция на вътрешни улици с. Бърчево, общ. Рудозем	860 000,00	ПРСР
Благоустрояване на централна част гр. Рудозем	1 516 175,34	ПРСР
Реконструкция вътрешна улица "1" мах. "Хаджарско" с. Елховец, общ. Рудозем, обл. Смолян"км. 0+000 - 0+294,43 Реконструкция вътрешна улица "2" км. 0+000- 0+155,74 Пешеходна пътека -км. 0+000-0+95,40, мах. Хаджарско с. Елховец, общ. Рудозем	366 687,00	ПРСР
Възстановяване на улица и водосток в кв. 79 и 80 на с. Елховец от о.т. 543 до о.т. 534	185 842,59	ПРСР
Пешеходна алея с. Оглед	146 432,80	ПРСР
Пешеходна алея №1 с. Грамаде от км. 0+000 до км. 0+209,14	399 446,78	ПРСР
Пешеходна алея № 2 с. Грамаде от км. 0+000 до км. 0+186,81	404 696,86	ПРСР
Подпорна стена за укрепване на свлачище на улица в мах. "Кокалич" с. Елховец	116 258,78	ПРСР
Възстановяване на улица в кв. 24 с. Пловдивци, общ. Рудозем	186 000,00	ПРСР
Улица с. Елховец, махала Кокалич, община Рудозем	412 461,99	
Ул. "Топалска" (о.т. 122- о.т. 139 и о.т. 129 - о.т. 148), с. Чепинци	1 233 303,24	ПРСР
ВиК обекти		
„Развитие на инфраструктурата за отпадъчни води - условие за повишаване качеството на живот в гр. Рудозем“ (Довеждащ колектор за отпадъчни води до съществуващ колектор за гр. Рудозем и частично доизграждане и реконструкция на ВиК мрежата на гр. Рудозем")	21 000 000,00	ПРСР
Канализация за отпадъчни води кв. "Възраждане" гр. Рудозем	2 191 247,24	ПРСР
Вътрешна водопроводна мрежа мах. Дуревска	437 154	
Вътрешна канализационна мрежа мах. Дуревска	796 879	
Вътрешна водопроводна мрежа Грамаде -Оглед	1 826 476	
Вътрешна канализационна мрежа Грамаде -Оглед	2 639 077	
Вътрешна водопроводна мрежа с Сопотот	1 314 926	
Вътрешна канализационна мрежа с. Сопотот	1 474 383	
Вътрешна водопроводна мрежа с. Рибница	1 244 929	
Вътрешна канализационна мрежа с. Рибница	3 337 000	
Вътрешна водопроводна мрежа Чепинци	3 794 970	
Вътрешна водопроводна мрежа с. Борие	1 082 909	
Вътрешна канализационна мрежа с. Борие и отвеждане до ПСОВ	1 982 616	
Вътрешна водопроводна мрежа б и 7	1 123 902	
Реконструкция на вътрешна канализационна мрежа централна градска част и квартали б и 7	4 897 746	
Вътрешна водопроводна мрежа кв. Мейково	482 842	
Вътрешна канализационна мрежа кв. Мейково	968 737	

Вътрешна канализационна мрежа и до ПСВО с. Бяла река	2 482 452	
Вътрешна водопроводна мрежа с Войково, с Барчево	2 136 691	
Вътрешна канализационна мрежа с Войково, с Барчево	5 672 398	
Вътрешна водопроводна мрежа с. Витина.	1 244 345	
Вътрешна канализационна мрежа с Витина	3 183 630	
Вътрешна водопроводна мрежа с. Елховец	3 958 165	
Вътрешна канализационна мрежа с. Елховец	6 468 342	
Вътрешна канализационна мрежа Пловдивци Корита	4 126 658	
Довеждащ колектор с. Пловдивци с Корита	5 181 649	

РАЗДЕЛ „Лечебни растения“

Раздел „Лечебни растения“ е разработен като отделен документ и се прилага отделно от основната Програма.